

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

SEZNAMOVÁNÍ S ČESKÝM JAZYKEM V RAKOUSKÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH

Vypracovala: Mgr. Kamila Čermáková

Vedoucí práce: PaedDr. Alena Váchová

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 31. března 2015

Mgr. Kamila Čermáková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí bakalářské práce PaedDr. Aleně Váchové za vstřícné a odborné vedení, cenné rady, praktické připomínky a pomoc při zpracování této bakalářské práce. Zároveň také děkuji všem dětem v rakouských mateřských školách, ve kterých jsem realizovala program, za jejich bezprostřednost a radostnou spolupráci.

ABSTRAKT

Cílem této bakalářské práce je vytvoření kvalitní nabídky činností pro seznamování s českým jazykem v rakouských mateřských školách a její ověření v praxi. V teoretické části je charakterizován vzdělávací plán rakouských mateřských škol, problematika výuky cizího jazyka v předškolním věku, vzdělávací strategie při seznamování s cizím jazykem v mateřské škole a evaluace vzdělávacího procesu v mateřské škole. V praktické části jsou popsány výsledky z realizace vytvořeného programu činností, charakteristika jednotlivých skupin dětí, ve kterých byl program ověřen, a na základě vytvořeného evaluačního plánu jsou jednotlivé části programu vyhodnoceny. Pro průběžné hodnocení byla využita metoda pozorování a pořízeno několik videonahrávek. Následně jsou vyvozeny závěry z hodnocení a zformulováno doporučení pro práci s programem.

Klíčová slova:

předškolní vzdělávání, cizí jazyk v mateřské škole, strategie vzdělávání, program činností

ABSTRACT

The aim of this bachelor paper is to create a wide range of activities concerning the acquisition of Czech language in Austrian kindergartens as well as their practical implementation. The theoretical part concentrates on defining the educational plan in the Austrian kindergartens, on the issue of preschool foreign language acquisition, teaching strategies related to the acquisition of foreign language in a kindergarten and finally on the evaluation of the education process in a kindergarten. The practical part describes the outcomes of the program implementation and the individual parts of the program are evaluated according to the related evaluation plan. Observation method and a few video records were used for the continuous assessment. Finally the outcome of the evaluation is stated and the recommendation for the work with the program is presented.

Key words:

preschool education, foreign language in kindergarten, teaching strategies, program of activities

OBSAH

ÚVOD	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1 Charakteristika rakouských mateřských škol	9
1.1.1 Mateřské školy v rakouském vzdělávacím systému	9
1.1.2 Rámcový vzdělávací plán rakouských mateřských škol	10
1.2 Výuka cizího jazyka v předškolním věku	12
1.2.1 Kdy začít?	12
1.2.2 Zprostředkovatel cizího jazyka	15
1.2.3 Velikost skupiny	16
1.3 Vzdělávací strategie	16
1.3.1 Narativní metoda	16
1.3.2 Audio-vizuální a audio-lingvální metoda	17
1.3.3 Práce s maňáskem	17
1.3.4 Hra	18
1.3.5 Princip jedna osoba – jeden jazyk	19
1.3.6 Total physical response - TPR	19
1.3.7 Sugestopedie	20
1.3.8 Metoda Helen Doron	20
1.4 Evaluace vzdělávacího programu pro mateřskou školu	22
2 PRAKTICKÁ ČÁST	24
2.1 Program činností	24
2.1.1 Organizace lekcí	24
2.1.2 Nabídka činností	25

2.2	Ověření v praxi	26
2.2.1	Charakteristika pozorovaných skupin dětí	26
2.2.2	Práce se skupinami	29
2.3	Evaluace	31
2.3.1	Evaluační plán	31
2.3.2	Realizace evaluačního plánu	32
2.3.3	Evaluace práce s programem.....	32
2.4	Závěry z hodnocení	43
2.5	Doporučení pro práci s programem.....	44
	ZÁVĚR.....	46
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	47
	SEZNAM PŘÍLOH	50

ÚVOD

Učení se cizím jazykům vyžaduje nemalé úsilí, námahu a čas. Marxtová (2010, s 155) se zamýšlí nad výstižným citátem W. Shakespeara „Kéž bych vynaložil na jazyky čas, který jsem věnoval šermu, tanci a chození na medvědí štvanci.“, z něhož je znát rozdělení zábavy a povinnosti. A proč si z cizího jazyka neudělat také zábavu? Třeba tím, že se s cizím jazykem začneme seznamovat už v útlém věku v mateřské škole a získáme k němu zcela jiný vztah.

Již několik let se zabývám výukou cizího jazyka v mateřských školách a v posledních třech letech jsem měla možnost pracovat jako lektorka českého jazyka v rakouských mateřských školách. Toto téma „Seznamování s českým jazykem v rakouských mateřských školách“ jsem si zvolila z důvodu jeho pro mě snadné realizace a možnosti využití svých zkušeností z praxe. Cílem práce bylo vytvoření programu činností pro výuku češtiny a jeho následná realizace v několika rakouských mateřských školách.

V teoretické části popisuji postavení mateřských škol v rakouském vzdělávacím systému a rakouský rámcový vzdělávací plán pro elementární vzdělávání. Zabývám se problematikou raného osvojování cizího jazyka, otázkami zda začít, kdy začít a za jakých podmínek. Větší část teoretické části věnuji vzdělávacím strategiím, kde jsem vybrala takové metody a činnosti výuky cizího jazyka, které jsou vhodné pro předškolní věk a použitelné v předškolních zařízeních. Záměrem práce bylo nejen vytvoření a realizace programu, ale také jeho vyhodnocení. Z tohoto důvodu se zde zmiňuji i o evaluaci.

Součástí realizace vytvořeného programu činností bylo pozorování dětí a jejich reakcí a toto vše jsem se pokusila zachytit v praktické části této práce. Podle vytvořeného evaluačního plánu je popsán průběh a přijetí jednotlivých témat. Průběh realizace jsem se pokusila zachytit v několika videonahrávkách. Z pozorování jsem vyvodila závěr a doporučení pro práci s programem.

1 TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části bakalářské práce se budu zabývat charakteristikou rakouských mateřských škol, popisem rakouského vzdělávacího plánu pro mateřské školy, problematikou výuky cizího jazyka v předškolním věku, vzdělávacími strategiemi při seznamování s cizím jazykem v mateřské škole a hodnocením vzdělávacího procesu v mateřské škole.

1.1 Charakteristika rakouských mateřských škol

1.1.1 Mateřské školy v rakouském vzdělávacím systému

V rakouském vzdělávacím systému zaujímají mateřské školy - Kindergarten své pevné místo. Mateřské školy nepatří mezi školské instituce. Pravomocně spadají pod jednotlivé spolkové země. Každá spolková země vydává svůj zákon o mateřských školách. O zákonech na národní úrovni se diskutuje – postupně se formulují závazné národní požadavky např. povinná jednoletá docházka. Loudová Stralczynská (2012) se zmiňuje o vládním pracovním programu z roku 2007, ve kterém je ustanovena role mateřské školy jako vzdělávací instituce, příprava dětí na školu a zlepšení přechodu mezi mateřskou školou a primární školou – Volksschule. Úkolem mateřské školy je podporovat a doplňovat rodinnou výchovu, podporovat individuální rozvoj dítěte a směřovat ho ke školní zralosti, zprostředkovávat mu náboženskou a mravní výchovu.

Mateřskou školu navštěvují děti od 3 do 6 let (v Dolním Rakousku již děti od 2,5 let). Maximální počet dětí ve skupině je také vysoký, jako v České republice, 25 - 28 dětí, ovšem průměrná velikost skupiny je 20 dětí. Skupiny jsou věkově smíšené. Předškolní děti, jejichž školní zralost ještě nedosáhla potřebné úrovně, nezůstávají v mateřské škole, ale jsou povinny navštěvovat tzv. Vorklasse – předtřídu, která je součástí primární školy.

Výhodou rakouských mateřských škol je přítomnost dvou dospělých osob ve skupině – pedagožky a pomocnice-opatrovnice (Betreuerin). Každá skupina – třída má svou pedagožku, která v případě nemoci, školení či dovolené je zastoupena náhradní pedagožkou, která je určena právě pro tyto potřeby. Podobně toto funguje i u

opatrovnic, ty jsou zaměstnány příslušnou obcí, která v případě jejich nepřítomnosti zajistí náhradu.

V rakouských mateřských školách je celoplošně vyučována angličtina, v rámci projektů „Interkulturní vzdělávání dětí a dospělých“ a následného „Interkulturní vzdělávání dětí, žáků a pedagogů“ v příhraničních oblastech čeština a slovenština.

1.1.2 Rámcový vzdělávací plán rakouských mateřských škol

Tím, že se posílila vzdělávací úloha mateřských škol, bylo potřeba vytvořit kurikulum pro předškolní výchovu. Práce na něm započala v roce 2003 a v roce 2009 byl předložen 'Rámcový vzdělávací plán pro elementární vzdělávací zařízení v Rakousku', který nahradil rámcový plán z roku 1975. Představuje národní úroveň předškolního kurikula a jsou v něm obsaženy základní informace o pedagogickém zaměření, kompetencích, vzdělání. Jsou zde popsány jednotlivé vzdělávací oblasti a jejich podoblasti, které zahrnují. Tento popis je na obecné úrovni. Rakouský rámcový vzdělávací plán je rozdělen do šesti vzdělávacích oblastí Emoce a sociální vztahy, Etika a společnost, Jazyk a komunikace, Pohyb a zdraví, Estetika a tvoření a Příroda a technika.

Spolková země Dolní Rakousko má svůj vzdělávací plán 'Vzdělávací plán mateřských škol v Dolním Rakousku', ve kterém jsou již konkrétní informace potřebné pro vzdělávání dětí. Jednotlivé vzdělávací oblasti můžeme přirovnat k českým vzdělávacím oblastem Emoce a sociální vztahy – Dítě a ten druhý, Etika, náboženství a společnost – Dítě a společnost, Jazyk a komunikace – Dítě a jeho psychika, Pohyb a zdraví – Dítě a jeho tělo, Estetika a tvoření – Dítě a jeho psychika a Příroda a technika – Dítě a svět. Naši vzdělávací oblast Dítě a jeho psychika rozdělují na dvě samostatné části Jazyk a komunikace a Estetika a tvoření. V českém vzdělávacím programu je vzdělávací oblast Dítě a jeho psychika rozdělena na další tři podoblasti, jednou z nich je Jazyk a řeč.

V rakouském vzdělávacím plánu jsou u každé vzdělávací oblasti popsány kompetence ve formě výstupů, pedagogické impulsy pro podporu a rozvoj vzdělávacích procesů, nabídka činností a klíčové otázky pro reflexi vzdělávacího procesu.

Emoce a sociální vztahy

Tato vzdělávací oblast je zaměřena na vývoj identity dítěte, získání důvěry, aby se děti cítily dobře, byly psychicky odolné, měly k dispozici různorodé příležitosti, mohly si vyzkoušet samostatně jednat, zkoušet nové věci. Patří sem také spolupráce s ostatními dětmi i dospělými a řešení konfliktů.

Etika, náboženství a společnost

Etika se dotýká veškeré lidské činnosti a pod tuto oblast patří především pravidla, hodnoty a normy. Děti by měly získat zkušenosti s rozdílností. Jak už s kulturní rozdílností tak především s rozdílností v náboženských zvycích. Do této oblasti patří i integrace dětí se zvláštními potřebami.

Jazyk a komunikace

Díky této vzdělávací oblasti by se u dětí měla rozvíjet řeč a mluvení, měly by mít správný mluvní vzor. Rozvíjet by se měla komunikace verbální i neverbální. Důležité je i zacházení s knihou a děti by se měly seznámit s informačními a komunikačními technologiemi.

Osvojování si cizího jazyka je zde pouze naznačeno. Zkušenosti z osvojování si mateřského jazyka usnadňují učení dalších jazyků a v prostředí, které je obklopuje, by měly mít obrázkové knihy, zvukové nosiče a filmy v různých jazycích.

Pohyb a zdraví

V této vzdělávací oblasti jde o uvědomění si vlastního těla, o podporu fyzického a psychosociálního zdraví dítěte, jeho vývoje. Důležitou součástí je pohyb, dostatečný prostor k pohybu a k rozvíjení všech smyslů. Patří sem také základní hygienické návyky, sebeobsluha a správná životospráva.

Estetika a tvoření

Záměrem další vzdělávací oblasti je rozvoj myšlení a jednání dětí. K tomu jim pomáhá podnětné prostředí, seznamování se s kulturou a uměním. Děti mají mít možnost vyjádřit se hudbou, tancem, jazykem, malováním. Mají mít možnost filozofovat nad knihou. Rozvíjí se jejich kreativita a sebevyjádření.

Příroda a technika

Poslední vzdělávací oblast má u dítěte vzbudit údiv a zájem o fyzikální a přírodní zákonitosti, podporovat jeho matematické myšlení. Dítě má mít prostor k provádění pokusů a na základě svých vlastních zkušeností vytvářet hypotézy a tvořit si teorie.

1.2 Výuka cizího jazyka v předškolním věku

Nabízí se otázka, zda a kdy vůbec začínat s cizím jazykem v předškolním věku. Názory odborníků se na toto téma liší. Jedni jsou pro (Doron, Macedonia), jiní proti (Opravilová). Základem všeobecné vzdělanosti je i znalost cizího jazyka. Evropská unie si dala za cíl pod pojmem evropské vícejazyčnosti zvládnout alespoň dva cizí jazyky.¹ Jednou z možností je jazyk souseda.

Seznamování se s cizím jazykem znamená otevřít se neznámému a překonat hranice nepoznaného, být otevřenější vůči jiným kulturám. Zvládnutím jazyka jsou potlačeny jazykové bariéry.

1.2.1 Kdy začít?

Podle odborníků (Macedonia) je ideální doba do sedmi let věku dítěte. V této době se cizí jazyk ukládá v mozku ve stejné oblasti jako jazyk mateřský. Jinými slovy je stimulována stejná část mozku. Po sedmém roce je tato oblast uzavřena a cizí jazyk začíná zpracovávat jiná část centrální nervové soustavy. Děti se učí jazyk jinak než dospělí, nezkoumají gramatické jevy, ale odposlouchávají celé konstrukce. Do této

¹ WIDLAK, B., PETRAVIČ, A., ORG H. a ROMCEA R. *Norimberská doporučení k ranému osvojování cizího jazyka. 2010, s 5*

doby, jak píše Doláková (2012, s 6), „jsou schopné porozumět obsahu, aniž by rozuměly jednotlivým slovům. Chápu fráze, neumějí spojovat ani rozlišovat izolovaná slova ve větách. Toto naznačuje, že děti jsou schopné rozumět textu, aniž by znaly jednotlivá slova. Musí se jim ovšem dostat srozumitelného vysvětlení, např. „překlad“ pomocí gest, mimiky, výrazu obličeje. Citlivě vnímají intonaci, tón hlasu, výslovnost a tím se je také naučí lépe imitovat.“

Optimální je věk kolem pátého roku. A jak zmiňuje Marxtová (2010), jazykový vývoj dítěte sice není ještě ukončený, ale dosáhl už určitého stupně, mateřština se stává základním dorozumívacím prostředkem, má dostatečnou slovní zásobu a jeho výslovnost je téměř správná. Toto období je pro seznamování se s cizím jazykem označováno jako mimořádně příznivé, děti se projevují spontánně, chybí jim zábrany a kontrola. Z hlediska rozvoje jazykových schopností je toto období neopakovatelné. Děti jsou mimořádně citlivé na jazykové podněty, jejich nervová soustava je velmi pružná, rozvíjí se paměť, převažuje její mechanická složka, děti jsou schopné sluchově velmi dobře diferencovat.

Šulová (2007) považuje snahu využít potenciál dětské paměti za žádoucí a hodné podpory, ovšem je potřeba respektovat vývojové předpoklady předškolního dítěte. Je nutné brát ohled i na to, že předškolní období je obdobím hry a spontánnosti a ne obdobím skutečné výuky.

Někteří odborníci jsou však proti. Děti nemají ukončený řečový vývoj a měly by nejprve poznat a pochopit kulturu vlastního jazyka. V článku Učitelství (Štefflová, 2006) „Je cizí jazyk pro mateřinku vhodný?“ píše Opravilová: „Osobně se domnívám, že děti příliš nezmeškají, když se systematickou výukou začnou až v základní škole. Podobný názor slyším i od lingvistů. ... Něco jiného je jazyk slyšet, poslouchat, zvyknout si na něj, sem tam se přiučit nějaké slovíčko.“² Ke stejnému tématu se vyjadřuje i Pešková: „Výuka jazyka je tak trochu věc sluchu. Stejně jako nám utkví písně z raného dětství, utkví i základy cizího jazyka, které malé dítě vnímá. Lze na ně kdykoli navázat.“³ Nádvoříková navazuje: „Zkušenosti z práce s dětmi nám ukazují, že kapacita dětské psychiky je daleko větší, než jsme vůbec schopni přiznat. Že pokud se s dětmi pracuje

² OPRAVILOVÁ, E. in ŠTEFFLOVÁ, J. *Úvahy nad cizím jazykem v mateřské škole*, Učitelství č. 6, 2006

³ PEŠKOVÁ, Z. in ŠTEFFLOVÁ, E. *Úvahy nad cizím jazykem v mateřské škole*, Učitelství č. 6, 2006

*metodami odpovídajícími jejich věku, aby pro ně činnost byla zajímavá, pak stopy, které v nich zanechá, jsou významné. I kdyby potom dítě cizím jazykem nemluvalo několik let, v okamžiku, kdy se k jazyku vrátí, vybaví se. Je možné navazovat.*⁴ Koukolík (2005) se vyjadřuje k osvojování cizího jazyka v raném a pozdějším věku z hlediska aktivity mozku. Podle něj záleží na tom, kdy a jak se učíme další jazyky, i na tom, do jaké šířky a hloubky ho zvládneme po stránce fonologické, lexikálně sémantické a syntaktické. Ale spíše než na věku podle něj záleží na stupni jejich zvládnutí. Pokud ho jedinci v pozdějším věku zvládli dobře, neliší se aktivita mozku při zpracování jednotlivých slov od těch, kteří ho zvládli v raném věku.

Ačkoli se názory odborníků na rané osvojování cizího jazyka rozcházejí, v jednom jsou si zajedno. Předškolní období je období zvědavosti, období dychtivosti po poznávání, období s neuvěřitelnou schopností si zapamatovat velké množství informací. Kapacita paměti je téměř bez omezení. Pro mne z toho vyplývá, že pokud mají děti možnost jazyk živě slyšet, potkat se s ním i v běžném životě, není osvojování si cizího jazyka pro děti na škodu. Pokud je cizí jazyk podán vhodnou formou, nejsou děti přetěžovány a zvládnou i více než jeden cizí jazyk. Vždyť v tomto věku jde především o zaposlouchání se do jazyka a porozumění slyšenému. Samozřejmě záleží také na intenzitě přítomnosti cizího jazyka. Jedna hodina týdně i se sebelepší lektorkou je velmi málo. Optimální by bylo, kdyby mohla být lektorka přítomna každý den. Pak můžeme očekávat i vlastní produkci cizího jazyka od dětí.

*„Dítě v předškolním věku je otevřené cizí řeči, ví, že tomu teď nebo za chvíli porozumí, zvláště když učitel v dostatečné míře využívá názorných pomůcek, doprovází jednotlivá slova a výrazy gesty a pohyby.“*⁵ Podle Macedonia (2013)⁶ ulehčují gesta učení se cizím jazykům. Důvodem je to, že pohyby aktivují v mozku komplexní propojení, která ukotví slovíčka hlouběji v paměti. Obzvláště nápomocné jsou pohyby těla, které znázorňují konkrétní význam slov.

⁴ NÁDVORNÍKOVÁ, H. in ŠTEFFLOVÁ *Úvahy nad cizím jazykem v mateřské škole*, Učitelství č. 6, 2006

⁵ NETUŠILOVÁ, J. in TĚTHALOVÁ, M. *Cizí jazyk v mateřské škole. Ano, nebo ne?* Informatorium č. 4, 2013, s 13

⁶ Srov. MACEDONIA, M. *Mit Händen und Füßen. Inflow: Gehirn und Geist. 2013, s 32*

Situace v pohraničí

Trochu jiná je situace v pohraničních oblastech. Zde se děti mohou setkávat s jazykem souseda v běžných situacích a to je pro ně přirozené prostředí. „*Děti, které vyrůstají v pohraničí, zacházejí s cizím jazykem a sousední kulturou jinak, než děti, které žijí ve vnitrozemí.*“⁷

1.2.2 Zprostředkovatel cizího jazyka

Zprostředkovatelem cizího jazyka v mateřské škole může být učitelka, lektor nebo rodilý mluvčí. Každý může mít své klady i zápory. Nejideálnější by byla učitelka mateřské školy, která zná děti, děti znají ji, zná předškolní metodiku a jazyk může zakomponovat do celého průběhu dne, do jeho jednotlivých částí, po malých dávkách. Problémem může, ale nemusí, být úroveň jazyka. Lektor či rodilý mluvčí zprostředkovávají kvalitní úroveň jazyka, na druhou stranu nemusí zase ovládat předškolní metodiku.

Dítěti by měl cizí jazyk zprostředkovávat a nabízet člověk, kterého má dítě rádo, se kterým naváže dobrý vztah. Dalším důležitým předpokladem je velmi dobrá úroveň jazyka s vynikající výslovností. „*Ten, kdo pracuje s malými dětmi, musí pružně reagovat na vzniklé situace a tedy umět jazyk správně prezentovat, zjednodušovat bez chyb, poskytovat správný model jazyka i výslovnosti, aby děti měly správný vzor. Dalším přínosem je kreativita, schopnost improvizovat, nadchnout, vymýšlet nové možnosti procvičování jazyka.*“⁸ Učitelka, lektor i rodilý mluvčí by měli zvládat metodiku práce s předškolními dětmi. Výhodou lektora docházejícího jednou týdně do mateřské školy je jeho neokoukanost, děti ho s nadšením vítají a těší se na činnosti, které spolu v cizím jazyce dělají. Je pro ně zpestřením času stráveného v mateřské škole. Takového nadšení se bohužel učitelkám, které jsou s dětmi každý den, nedostává.

⁷ Srov. WIDLAK, B., *Schnupperangebot: Deutsch als Fremdsprache im Kindergarten*, 2008, s. 12

⁸ DOLÁKOVÁ, S. in TĚTHALOVÁ, M. *Cizí jazyk v mateřské škole. Ano, nebo ne?* Informatorium č. 4, 2013, s 13

1.2.3 Velikost skupiny

Velikost skupiny je při seznamování se s cizím jazykem velmi důležitá. Jak zmiňuje Marxtová (2010) je vhodná skupina s přibližně deseti dětmi, ovšem optimální počet je pět až šest dětí. Děti jsou schopné v takto velké skupině udržet pozornost a být v kontaktu s učitelkou. Optimální doba pro řízenou práci s dětmi je deset až dvacet minut. Každodenní opakování a častější opakování během dne přináší dobré výsledky. Samozřejmě nesmíme zapomenout na hravou a zábavnou formu zprostředkování cizího jazyka.

1.3 Vzdělávací strategie

Prvním předpokladem, aby děti zvládly naučit se cizí jazyk, je vytvoření kladného vztahu k učiteli – lektorovi. Tím se vytváří zároveň kladný vztah k cizímu jazyku. Učitel by měl u dětí vzbudit především zájem o jazyk a rozvíjet radost z učení se cizímu jazyku. Děti se učí cizí jazyk tím, že se do něho nejprve zaposlouchají. Neměli bychom zapomenout na to, aby si děti zažily jazyk jako komunikační prostředek. Při učení dětí cizímu jazyku bychom neměli mít strach, že děti přetěžujeme. Jejich učební kapacita nedosahuje zdaleka horní hranice. Zde jsou některé klasické i alternativní metody, které se používají při výuce cizích jazyků.

1.3.1 Narativní metoda

Pod tímto cizím slovem se skrývá vyprávění příběhů. Jde především o sluchové porozumění. U této metody jde o kombinaci příběhu a obrázků spojených s mimikou, gesty, modulací hlasu. Je dobré, pokud se určité části textu opakují. Výběr příběhů by měl být přizpůsoben dětskému věku. Obsahově musí být příběh zjednodušen, ale hlavní děj zachován. Je vhodné využít znalostí dětí, pokud znají příběh ve svém mateřském jazyce, snáze mu porozumí v cizím jazyce. Pro zaujetí dětí příběhem bychom měli využít napětí a očekávání. Pro rychlejší a trvalejší uchování frází v paměti by si děti měly příběh prožít. Pro toto je dobré příběh zdramatizovat a nechat ho děti odehrát.

A jak zmiňuje Widlok (2008) děti milují příběhy a chtějí je slyšet stále dokola. Z tohoto důvodu je vhodné si jednotlivé věty příběhu sepsat a opakovat je stále ve stejném znění. Jako materiál si lze vyrobit překlápěcí knihu, kde na jedné straně děti vidí obrázek a z druhé strany má učitelka text, který může stále ve stejné formě vyprávět. A učitelka tak neztrácí kontakt s dětmi.

1.3.2 Audio-vizuální a audio-lingvální metoda

U těchto dvou metod jde o spojení slyšeného s obrázkem a mluvením. Charakteristické pro obě metody je používání médií CD, DVD, televize. Vzhledem k omezeným možnostem používání médií v rakouských školách, kde sledování televize není doporučeno, zbývá pouze používání přehrávače na CD. Využívá se převážně při přehrávání písniček. Děti tak slyší i jiný hlas, než na který jsou zvyklé od své lektorky či učitelky.

1.3.3 Práce s maňáskem

Maňásek neboli loutka na ruku je významným pomocníkem při práci v mateřské škole, nevýmáje ani učení se cizímu jazyku. Při zprostředkovávání cizího jazyka vnáší maňásek právě tento jazyk mezi děti. Funguje jako rodilý mluvčí, který neumí řeč dětí. Učitelka či lektorka by měla mluvit dvěma hlasy, aby děti rozlišovaly hlas učitelky a maňásků.

Vhodný je maňásek s pohyblivou pusou, která naznačuje, že maňásek opravdu mluví. Ale funkci „rodilého mluvčího“ může převzít jakýkoliv plyšák či panenka. V každém případě musí být maňásek dětem sympatický a měl by je oslovovat, aby se s ním mohly identifikovat, aby byl jejich vzorem. Měl by být vždy přítomný, i jen jako pozorovatel, v případě nepřítomnosti, by měl mít smysluplnou omluvu – například má velkou rýmu a leží v posteli, nebo odjel na dovolenou.

Pokud schováme maňásků např. do krabice, lze s ním navodit i napětí, které vzbuzuje u dětí zvědavost.

Komunikace s maňáskem probíhá zpočátku zcela, později částečně zprostředkovaně přes učitelku.

1.3.4 Hra

Hra v předškolním období je pro děti tou nejpřirozenější činností. Z tohoto důvodu je snahou všech učitelek převést veškerá svá působení na děti na hru nebo alespoň na činnosti s hrovými prvky. V tomto období je hra hlavním prostředkem vzdělávání a výchovy. Hra je pro dítě spontánní činností. Tuto spontánnost učitel využívá k záměrnému výukovému působení na dítě.

V případě výuky nebo jen seznamování se s cizím jazykem se jako výborný prostředek nabízí hra didaktická. Podle Průchy, Waltrové a Mareše (1995) je didaktická hra *„analogue spontánní činnosti dětí, která sleduje (pro žáky ne vždy zjevným způsobem) didaktické cíle. Může se odehrávat v učebně, v tělocvičně, na hřišti, v obci, v přírodě. Má svá pravidla, vyžaduje průběžné řízení, závěrečné vyhodnocení. Je určena jednotlivcům i skupinám žáků, přičemž role pedagogického vedoucího mívá široké rozpětí od hlavního organizátora až po pozorovatele.“*

Hra je využívána jako motivační faktor, dokáže velmi dobře děti vtáhnout a aktivovat je. Při hře dochází k neuvěřitelnému soustředění. Zakomponujeme-li do hry prvky učení, efektivita naučení se něčeho je velmi vysoká.

Využívání hry pro učení má ale svá rizika. Hra má určité zákonitosti, které bychom měli dodržovat. Svobodová (2010) uvádí zákonitosti her jako hru svobodnou, neproduktivní, která má svůj prostor a čas, je nejistá a podřízena pravidlům. Využití těchto znalostí o hře umožňuje učitelce mateřské školy, aby nabízené aktivity měly znaky her a zároveň směřovaly k naplnění vzdělávacího cíle.

Důležitá je i role učitelky při hrách dětí, kde učitelka může zaujímat roli pozorovatele, iniciátora, vedoucího hry, hráče či facilitátora. Jako pozorovatel hru pozoruje, ale nezasahuje do ní, jako iniciátor hru nabízí, jako vedoucí hry má řídicí roli, jako hráč je součástí hry a stává se jedním z hráčů a jako facilitátor je učitelka průvodcem, občas zasáhne, posune hru, ale nesmí ji pokazit. V didaktické hře bych zařadila učitelku do

role iniciátora, vedoucího hry a hráče. Koťátková (2005) rozděluje vedení her učitelkou na

- *přímé zúčastněné*, kdy učitelka motivuje, stanovuje pravidla a současně je spoluhráč,
- *přímé nezúčastněné*, kdy motivuje, seznamuje s pravidly, ale sama se neúčastní
- a *nepřímé*, kdy připravila motivační materiál a aktivity si děti volí samy, pozoruje je, případně usměrňuje.

1.3.5 Princip jedna osoba – jeden jazyk

Princip jedna osoba – jeden jazyk znamená, že zprostředkovatel cizího jazyka používá při hrách a cvičeních cizí jazyk. Pokud reagují děti v mateřském jazyce, zůstává důsledně v cizím jazyce, ale dává najevo, že dítěti rozumí a stále trpělivě popisuje, dokud děti jednáním nebo jinou reakcí neukáží, že rozumí. Děti nejsou nuceny mluvit, ale mají čas se do řeči zaposlouchat. Nejsou přitom přetěžovány, neboť se cizí jazyk učí jako jejich mateřský jazyk, tím, že si nový jazyk samy z kontextu odhalí. Vychovatelka podporuje vše, co se řekne gesty, mimikou, aktivitami nebo předměty a obrázky.⁹

1.3.6 Total physical response - TPR

Metoda Total physical response – TPR v překladu znamená celkovou tělesnou odezvu neboli zapojení celého těla. Je to metoda založená americkým psychologem Jamesem Asherem. Základem metody je porozumění slyšenému v souvislosti s jednáním. Vychází z učení se mateřskému jazyku, kdy dítě do tří let nemluví, ale neustálým opakováním pokynů rodičům rozumí a pokyny vykonává. Za správné plnění pokynů je pochváleno a podpořeno k další činnosti. Při plnění pokynů napodobuje rodiče.

U této metody je zapojena převážně pravá mozková hemisféra, která je spojena s fyzickými pohyby. Při výuce se používá názorný materiál, mimika, gesta, pohyb a příběhy. Důležitou složkou jsou často se opakující ustálené výrazy. Hlavním nástrojem jsou pokyny, které učitel sám provádí a děti je následně opakují – pohybově. Děti

⁹ Srov. WIDLAK, B., *Schnupperangebot: Deutsch als Fremdsprache im Kindergarten*. 2008, s. 27

nejsou nuceny mluvit, na mluvení se tímto připravují. Mluví, až když jsou samy připraveny.

Zprostředkování jazyka má tři fáze – úvod, opakování a transfer (hru). V úvodu jsou děti seznámeny se slovní zásobou, která je vždy situačně pohybově znázorněna, ve fázi opakování je slovní zásoba s pohybem upevněna, vícekrát zopakována a ve fázi transferu je použita v hrových jednáních, kdy jsou děti vyzývány, aby něco udělaly. Přitom je použit předchozí jazykový materiál. Tak mohou děti porozumět například jednoduchému příběhu. Slova a věty, které neustále slyší, si dokáží lépe udržet a následně snadněji vyvolat z paměti.

1.3.7 Sugestopedie

Tuto metodu vyvinul bulharský psycholog Georgi Lozanov. Používá se převážně při výuce cizích jazyků. Využívá speciální hudební skladby, převážně barokní, které stimulují zároveň pravou i levou mozkovou hemisféru. Jazyk je zprostředkováván v kontextu ve větách a frázích.

Metoda sugestopedie využívá periferního učení. Ve třídách nebo tělocvičnách, kde probíhá výuka za pomoci hudby, by na stěnách mělo být co nejvíce jazykového materiálu – obrázky, plakáty. To samozřejmě slouží k posílení paměti. Tyto doplňující jazykové obrazové materiály mohou být inspirací pro výzdobu prostor, kde probíhá jakákoliv výuka cizích jazyků.

1.3.8 Metoda Helen Doron

Metoda Helen Doron Early English se věnuje výuce cizího jazyka – angličtiny u malých dětí. Je založena na učení se mateřskému jazyku, využívá stejné či podobné postupy, jako když se děti učí svůj mateřský jazyk. Děti nejprve slyší určitý pojem, zafixují si ho a pak si k němu přiřazují jeho význam. Součástí výuky Helen Doron Early English je významná, ale nenáročná spolupráce s rodiči, která spočívá pouze v tom, že dítě doma naposlouchá z CD písničky, básničky či fráze. V hodinách si s lektorem vše vysvětlí a spojí již „známé“ s určitou činností či předmětem. V hodinách s lektorem je používána výhradně angličtina.

Důležité je, aby dítě získalo k jazyku kladný vztah. Což následně usnadňuje učení. Záleží to i na zprostředkovateli jazyka. Je potřeba učení udělat zábavné. Pokud si dítě učení spojuje s nějakou negativní asociací, ztratí o učení zájem. Z tohoto důvodu považuje Doron (2010) dětskou hru jako správnou cestu pro zprostředkování nového jazyka.

Doron (2010) klade velký význam na výběr lektorů, vyžaduje výbornou znalost jazyka a především správnou výslovnost. Všichni lektori prochází počátečním i průběžným školením.

Kurzy výuky angličtiny jsou určeny pro děti již od 3 měsíců až do 14 let. Děti se učí v malých skupinkách od 4 do 8 dětí. Důležitá je individuální pozornost a možnost se vyjádřit. Malé děti doprovázejí jejich rodiče a jsou součástí výuky.

Doron (2010) se opírá o výzkumy lidského mozku. Z těchto výzkumů vyplývá, že se děti učí cizímu jazyku snáze než dospělí. To závisí právě na zpracování informací v mozku, na tom, která část mozku je stimulována. U dětí je při učení se cizímu jazyku stimulována stejná část mozku, která zpracovává i jazyk mateřský. Ovšem po dovršení 7 let věku, kdy se dokončuje vývoj mozku, se informace začínají ukládat v jiné části mozku. Mozek přirovnává k počítači s neuvěřitelným hardwarem, ale s žádným softwarem. *„Tím softwarem by mohla být jeho výjimečná schopnost zpracovávat údaje za pomoci specializovaných funkcí, jakými jsou zrak, čich a jazyk. Každý jedinec si musí vyvinout svůj vlastní software, aby zužitkoval tu schopnost mozku zpracovávat údaje, se kterou se narodil. Raný systém učení, jakým je metoda Helen Doron Early English, využívá tyto speciální stopy, vytvářející se v mladém mozku, aby vyučoval angličtinu jako nový jazyk už velmi malé děti.“*¹⁰

Jednou ze základních myšlenek metody Helen Doron Early English je, že neoddělitelnou součástí učení je zábava a stimulace. A to platí nejen u dětí, ale i u dospělých.

I když se u metody Helen Doron Early English jedná o výuku angličtiny, je možné tuto metodu aplikovat na jakýkoliv jiný cizí jazyk, který se malé děti učí.

¹⁰ DORON, H., *10 tipů pro rodiče jak asistovat při učebním procesu dětí a jejich objevování okolního světa*, 6-ti dílný bulletin, 2010, s 2

1.4 Evaluace vzdělávacího programu pro mateřskou školu

Dle pedagogického slovníku má „*evaluace obecný význam „hodnocení“*“. V *pedagogice znamená zjišťování, porovnávání a vysvětlování dat charakterizujících stav, kvalitu, efektivnost vzdělávací soustavy.*“¹¹ Akademický slovník cizích slov udává význam evaluace jako „*určení hodnoty, ocenění, odhad*“.¹²

Podrobně se evaluaci v mateřské škole věnuje Svobodová (2005, s 1), která uvádí, že „*evaluace je proces, který oceňuje kvalitu a vede k jejímu zvyšování.*“ Podle Svobodové každá učitelka ať vědomě či nevědomě evaluaci provádí. Hodnotí nejen svou vlastní práci, zda a jak se povedla, ale v podstatě i všechny ostatní činnosti a podmínky pro práci v mateřské škole. Rozděluje hodnocení na dva způsoby. První způsob, převážně spjatý se školou, hodnotí člověka. Jeho výkon, schopnosti, postoje, inteligenci, dovednosti, vědomosti, vlastnosti. Tento způsob člověka ohrožuje, způsobuje strach. Druhý způsob je hodnocení situace a činnosti. Tento způsob je pro člověka důležitý. Radí, jak se v určité situaci zachovat, posouvá ho a pomáhá mu řešit situaci. Chyba není důvodem k selhání, ale k posunu, k činnosti. Hodnocení je bezpečné do té doby, dokud se nedostaví prvek viny.

Z toho vyplývá, že pokud má být hodnocení neohrožující, nemělo by hodnotit člověka, ale zabývat se činnostmi, situacemi, podmínkami.

„*Evaluace není pouhým hodnocením, ale oceňuje to, co se událo a tato „cena“ je jakýmsi měřítkem kvality a ukazatelem cesty. Z pedagogického hlediska by měla být evaluace procesem, který zajišťuje zvyšování kvality vzdělávání.*“¹³ Tato kvalita je stanovena v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání v podobě obecných i rámcových cílů, klíčových kompetencí, metod a podmínek vzdělávání. RVP PV dává velice široký prostor a nevylučuje rozdílné avšak kvalitní způsoby vzdělávání.

Evaluace je proces cyklický a opakující se, který má následující fáze: motivace, sběr informací, zpracování informací, realizace a kontrola. Pokud tyto fáze převedeme na

¹¹ PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ *Pedagogický slovník*. 1995, s 147

¹² PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J., a kol. *Akademický slovník cizích slov A-Ž*. 2001, s 209

¹³ SVOBODOVÁ, E. *Evaluace v mateřské škole*. 2005, s 2

práci s dětmi v mateřské škole, vyplývá nám z toho následující. Motivací je snaha dobře vzdělávat, zkvalitňovat vzdělávání, sběrem a zpracováním informací je zpětná vazba od dětí, hodnocení dětí vzhledem k cílům a hodnocení užitých strategií, realizací je inovace vzdělávacích strategií a kontrolou je výsledek, zda se vše povedlo, či nepovedlo. Budeme-li vycházet z obecných cílů RVP PV, můžeme si v každé fázi odpovědět na otázky – co se právě teď dítě učí, s jakou hodnotou se setkává a jaký má prostor pro samostatnost.

Pro evaluaci je potřeba stanovit si určitá pravidla hodnocení – předmět, odpovědnost, čas, způsob, kritéria a hodnotící škálu. Dle Bečvářové (2010) můžeme odpovědět na několik otázek. Pro zjištění předmětu hodnocení se ptáme 'co, či koho budeme hodnotit'. Zaměřujeme se na podmínky, průběh vzdělávání, výsledky vzdělávání. Pro zjištění odpovědnosti se ptáme 'kdo bude hodnotit'. Zde lze a je i nutné rozdělit hodnocení mezi více hodnotitelů, kterými mohou být vedoucí pracovník, učitelky, rodiče i děti. Dále je potřeba se zeptat na časový plán hodnocení, tedy 'kdy budeme hodnotit'. Můžeme hodnotit denně, průběžně, příležitostně, po ukončení integrovaného bloku, pololetně nebo komplexně jednou za tři roky. Na způsob hodnocení se ptáme 'jak budeme hodnotit'. To znamená, jakým způsobem budeme informace získávat. Můžeme použít různé prostředky, techniky nebo nástroje, např. pozorování, rozhovory, dotazníky, ankety, video či audiozáznam. Pro určení ukazatelů tedy kritérií hodnocení se ptáme 'podle čeho budeme hodnotit'. Zde vycházíme z požadavků RVP PV, která stanovují optimální kvalitu vzdělávání. A zbývá ještě otázka pro hodnotící škálu 'jak budeme hodnotit'. Zde je potřeba vytvořit si hodnotící škálu, např. čtyřstupňovou – daří se nám, převážně se daří, daří se nám pouze zřídka, nedaří se nám vůbec. Všechny výsledky je potřeba zpracovat, vyhodnotit, provést jejich analýzu a vše zaznamenat do hodnotící zprávy.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Cílem praktické části bakalářské práce je vytvoření programu činností pro seznamování s českým jazykem v rakouských mateřských školách, jeho ověření v praxi u různých skupin dětí v několika mateřských školách, evaluace, vyvození závěrů z hodnocení a formulace doporučení pro práci s programem.

Výzkumné otázky:

Jak děti reagují na činnosti v programu?

Jaké vzdělávací strategie v programu nejvíce dětem vyhovovaly?

Jak děti používají češtinu a jaký k ní mají vztah?

Jaká doporučení pro práci s programem vyplývají z evaluace?

2.1 Program činností

2.1.1 Organizace lekcí

Téměř každá rakouská mateřská škola má svou vlastní tělocvičnu, případně využívá tělocvičnu v přilehlé základní škole nebo má k dispozici prostor pro pohybové hry. S dětmi trávím čas i ve třídách, kde hrajeme různé stolní hry, využíváme hrací koutky, obchůdek, kuchyňku. Při těchto příležitostech mluvím na děti co nejvíce česky. Mají tak možnost z dané situace pochopit, co vlastně říkám a učí se tím porozumět každodenním situacím. Nevýhodou této činnosti je, že se jí účastní pouze omezené množství dětí, není určena celému kolektivu a většinou se zapojují jedny a ty samé děti. Nevyhýbám se tomuto kontaktu s dětmi, ale dávám přednost cílenému působení na všechny děti nebo rozdělenou skupinu dětí. Proto pracuji s dětmi v tělocvičně, kde mají možnost většího pohybu, nebo ve třídě v tzv. Sitzecke – sedacím koutku.

Pro děti mám připravený cca 30 minutový program, ve kterém se střídají pohybové a klidové činnosti, to proto, aby děti udržely co nejdéle pozornost a měly radost z nabízených činností. Začínáme a končíme vždy rituálem, kdy si děti svolám do kruhu „POJĎTE, UDĚLÁME KRUH.“ a zazpíváme si písničku „KRUH, KRUH, KRUH, UDĚLÁME

KRUH. VELKÉ DĚTI, MALÉ DĚTI, TLUSTÉ DĚTI, TENKÉ (ŠTÍHLÉ) DĚTI. KRUH, KRUH, KRUH, UDĚLÁME KRUH.“ Na začátku se ještě písničkou pozdravíme „DOBŘE RÁNO, DOBRÉ RÁNO, DOBRÝ DEN, DOBRÝ DEN, DOBRÝ VEČER, DOBRÝ VEČER, DOBROU NOC, DOBROU NOC.“ A doplníme ji pohybem – dobré ráno – jdeme na místě; dobrý den – zamáváme si; dobrý večer – zatleskáme si; dobrou noc – spojíme dlaně a položíme pod tvář. Po úvodním rituálu následuje většinou divoký běh na uvolnění energie. Zařazují hry jako například „zabalíme balíček“, kdy z balíčku vyskakují jednotlivá zvířátka nebo „oheň, voda, vítr“ s postupným rozšířením o slunce, blesk, déšť, sníh.

Po divočejším začátku svolám děti zpět do kruhu a může začít hlavní část, ve které přináším dětem něco nového, nebo opakujeme z minulého setkání a rozšiřujeme o další slovíčka a činnosti.

Po klidové části potřebují děti opět trochu pohybu, proto zařazují hry, do kterých se zapojují všechny děti nebo honičky, které děti milují. A pokud máme k tématu vhodnou píseň, zazpíváme si ji na konec. Naše setkání v tělocvičně ukončíme rituálem v kruhu, řekneme si „AHOJ“ a děti ode mne dostanou razítko na ruku. Ke konci tématu přináším dětem obrázek spojený s tématem, kterému se právě věnujeme, který si mohou ve školce nebo doma vymalovat a mohou rodičům vyprávět, co dělaly při češtině.

2.1.2 Nabídka činností

Rozmýšlela jsem si, jak jednotlivé činnosti rozdělím, zda podle typu činnosti na hry, písničky, básničky, pohádky nebo podle posloupnosti, jak jsem je v mateřských školách během roku používala či podle témat. V odborných publikacích jsou uváděna tato témata - Já, moje rodina, mé tělo, moje oblečení, zvířata a rostliny, jídlo a pití, životní prostředí, vše kolem roku (roční období, počasí, svátky), interkulturalita a vícejazyčnost. Nakonec jsem se rozhodla pro rozdělení podle posloupnosti. Každé téma se dotýká oficiálních témat.

Činnosti jsem rozdělila na tato témata: Seznámení „Já“, O veliké řepě, Podzim, Kouzelný strom, Mikuláš, Zima – sněhulák, Oblečení, Tělo, Velikonoce, Jaro, Boudo, budko, Louka. Některé z činností jsou k použití pouze v určitém časovém období, jiné

postupně prostupují celým rokem. A pro lepší zapamatování se k některým činnostem v průběhu roku vracím.

Pravidla her, významy písniček a básniček dětem vysvětluji v jejich mateřštině, postupem času u již známých her přecházím pouze do češtiny a s pomocí obrázků a pantomimy oznamuji další činnost v češtině. Například velmi často se opakující hra „zabalíme balíček“: Stojíme všichni v kruhu a já říkám: „VY (ukazuji na děti) BUDETE BĚHAT (předvádím běh na místě), JÁ (ukazuji na sebe) BUDU BUBNOVAT (předvádím bubnování) A PAK ZABALÍTE BALÍČEK (sednu si na bobek a schovám hlavu do rukou).“

Jednotlivá témata jsou uvedena v příloze č. 1.

2.2 Ověření v praxi

2.2.1 Charakteristika pozorovaných skupin dětí

Vytvořený program a jednotlivé činnosti jsem měla možnost vyzkoušet v pěti mateřských školách, jednotřídních, dvoutřídních i třítrídních. V období leden – březen ještě navíc v jedné třítrídní mateřské škole. Pro seznamování s češtinou byly některé třídy rozděleny cca na polovinu nebo na starší a mladší děti. Celkem jsem pracovala s patnácti rozdílnými skupinami dětí.

Mateřská škola Dietmanns 1

Dvouskupinová mateřská škola. Zde se v obou třídách striktně dělily děti na předškoláky a mladší děti. Tzn. první třída s cca 20 dětmi přibližně na polovinu, druhá třída s 12 dětmi na starší a cca čtyřčlennou skupinku dětí od 2,5 – 3 roky, včetně turecké holčičky, která nerozuměla ani německy. V průběhu roku došlo k velkému zlomu, z dětí z celé školky se utvořily tři skupiny – předškoláci, prostřední děti a malé děti, všechny skupiny o velikosti 10 až 15 dětí.

Mateřská škola Dietmanns 2

Jednoskupinová mateřská škola zřízená při základní škole. Zde se děti dělily do dvou skupin, bez ohledu na věk, jen podle vůle a zaměstnání dětí. Kdo měl čas a chuť, šel v první skupině, ostatní ve druhé. Věkově vždy smíšená skupina.

Starší děti – předškoláci spolupracovali vždy a mladší, respektive nejmladší děti pouze pozorovaly, lehce se zapojovaly, nemluvily. Výsledky se však dostavily, sice až po roce, ale najednou začaly děti spolupracovat, opakovat, mluvit, reagovat...

Mateřská škola Gmünd II

Třískupinová mateřská škola umístěná v části města, kde bydlí velké množství tureckých rodin. V této mateřské škole jsou dvě smíšené skupiny dětí od 3 do 6 let – Broučci a Medvídci a jedna skupina dětí 2,5 – 3 roky - Žabičky. Zde se z časových důvodů a obsazenosti tělocvičny skupiny dále nedělili. Na každou skupinu jsem měla vyčleněný čas přibližně jeden a půl hodiny.

Třída Medvídků se po dobu mé působnosti velmi změnila. Zvědavé děti odešly do školy a zůstali především kluci, kteří byli neochotni pro jakoukoliv spolupráci a turecké děti, které si utvořily svou komunitu, hovořily převážně turecky, nespolečněly a narušovaly činnosti ostatním dětem. Toto narušování se týkalo veškerých činností, nejen výuky češtiny. Myslím si, že velkým problémem byl samotný přístup učitelky. Předškoláci se 'museli' účastnit češtiny, ostatní děti se mohly rozhodnout, zda chtějí či ne. Ty nejmenší nemusely, protože jsou ještě malé. (Ale předchozí rok ve třídě Žabiček se mnou spolupracovaly.) Málokdy jsem se setkala ze strany učitelky se vstřícností, která by vyjadřovala jednoznačnou podporu výuky českého jazyka ve školce.

Se skupinou Žabiček jsem pracovala maximálně 10 minut v tělocvičně, více pozornosti děti neudržely a v podstatě se opakoval náš úvodní rituál Kruh a pozdravení a pak dle pozornosti dětí některá zvířátka. Více češtiny získávaly děti podle mého názoru ve třídě. Přicházela jsem k nim v době svačiny, kdy některé děti ještě svačily, jiné měly různé zaměstnání nebo si hrály a pak se přezouvaly do tělocvičny. Tyto malé děti se nepozastavovaly nad tím, že k nim mluvím jinak a reagovaly velice spontánně.

Ve třídě Berušek probíhalo vše celkem normálně. Děti se mnou odcházely do tělocvičny, učitelka se zúčastňovala našich aktivit. Její přítomnost a ochota spolupracovat podněcovala děti k aktivní účasti.

Mateřská škola Karlstein an der Thaya

Třískupinová mateřská škola, všechny skupiny smíšené. V této mateřské škole jsem mohla strávit pouze 2,5 hodiny. Z tohoto důvodu se skupiny nedělily, pro každou skupinu jsem měla vyčleněno 45 minut. Tyto skupiny byly velmi početné, v každé bylo cca 18 – 20 dětí od 2,5 do 6 let. Tento poslední rok byla v jedné skupině i integrovaná holčička s Downovým syndromem.

Vzhledem k počtu dětí ve skupinách jsem musela některé činnosti upravovat, respektive pozměňovat pravidla. Určovali jsme si, kolikrát danou činnost zopakujeme, kdo se dnes nedostal na řadu, přijde určitě příště, nebo místo jednoho honícího dítěte byly dvě až tři. Mladší děti se zlehka zapojovaly do činností, byly s námi v kruhu, ale většinou pouze jako pozorovatelé. Odmítaly též převzetí určité role jako např. zajíčka v jamce, ježka, výpravčího apod.

Mateřská škola Waldkirchen an der Thaya

Jednoskupinová mateřská škola. Malá vesnická školka, která přistoupila v roce 2012 do projektu a kde jsem s dětmi začínala úplně od začátku. V loňském roce jsme děti ve druhém pololetí dělili na dvě skupiny (celkem bylo 16 dětí), letos je pouze jedna skupina v celkovém počtu 12 dětí. Tuto školku navštěvují 4 české děti, jeden chlapec každodenně, 3 dívky pouze jeden den v týdnu. Ve školce je integrovaná holčička s Downovým syndromem.

Nevýhodou v této školce je, že začínám s dětmi pracovat v 11 hodin, děti už neudrží tak snadno pozornost a vzhledem k tomu, že je to převážně dívčí kolektiv (pouze jeden chlapec), narušuje naši činnost i dívčí hašteření, urážení se a častý pláč. Naproti tomu jsou děti k sobě navzájem a především ke své postižené kamarádce velmi ohleduplní. Rosalie se účastní všech našich činností a je velmi aktivní a šikovná.

Mateřská škola Heidenreichstein

Třískupinová mateřská škola, všechny skupiny věkově smíšené. V tomto školním roce jsem měla možnost v této mateřské škole po dobu tří měsíců zastupovat kolegyni. Skupiny jsem z časových důvodů nemohla dělit. V každé skupině je cca 18 dětí ve věku od 2,5 do 6 let. Výuky češtiny se neúčastnily všechny děti.

Všechny tři skupiny jsou velmi rozdílné. Kočičky – otevřené dveře do místnosti, kde probíhala čeština, děti mohly kdykoliv přijít a odejít, nebo jen nakouknout. Předškoláci museli zanechat své činnosti a museli se zúčastnit češtiny, nebo po kratším přemlouvání šli dobrovolně. Kačenky – téměř všechny děti nadšeně volali, zda mohou jít na češtinu, pokud byla volná tělocvična, šly všechny děti, včetně pedagožky. Pandy – měli tento den tělocvik, do tělocvičny se mnou odcházely jen děti, které chtěly, maximálně 6 dětí, nebo jsem zůstávala s dětmi ve třídě, protože to tak chtěla učitelka, každý týden to bylo jiné. Těžko se navazovalo.

2.2.2 Práce se skupinami

Tak jako je jiná každá mateřská škola, tak jsou jiné i jednotlivé skupiny dětí, se kterými jsem pracovala. Přesto mohu vypíchnout několik specifik, podle kterých tyto skupiny rozdělím. Prvním specifickým bodem je doba, po kterou jsem se mohla věnovat jednotlivým školkám a tedy i třídám. Z tohoto časového hlediska se odvíjí další faktor, kterým je velikost skupiny dětí, se kterými jsem pracovala.

Dostatečný časový prostor znamená jednu a půl až dvě hodiny času pro jednu třídu. V takovém případě jsem s dětmi trávila čas jak ve třídě při jejich běžných činnostech a hrách tak i v tělocvičně, kde jsem pro ně měla připravený program. V těch školkách, kde časová dotace byla jen tři čtvrtě hodiny na jednu třídu, jsem po domluvě s vedením školky a učitelkami pracovala s dětmi pouze v tělocvičně nebo v jiné místnosti, kde měly děti možnost pohybu.

Má práce s dětmi ve třídách spočívala v tom, že jim při jejich běžných každodenních činnostech – hrách, mytí rukou, oblékání, stolování budu zprostředkovávat češtinu. V praxi to znamená jediné, mluvit pouze česky, komentovat jejich činnosti, komentáře doprovázet gesty. Ne vždy jsem se ale setkala se vstřícností. Některé děti mě nepřijaly

do své hry, do některých činností jsem nesměla zasahovat já, protože ji musely vykonávat samy a já či kdokoliv jiný by je rušil. Většinou se jednalo o jedny a tytéž děti, které si chtěly se mnou hrát.

V tělocvičně nebo v jiné místnosti s možností pohybu, kde se děti mohly soustředit na naše aktivity, jsem trávila s dětmi asi nejvíc času. Vždy jsem pro děti měla připravený program činností, střídaly se v něm klidové a pohybové činnosti pro lepší udržení pozornosti. Měla jsem možnost pracovat v různě početných skupinách i ve skupinách různě věkově složených. Asi nejlépe se mi pracovalo ve skupinách s deseti až dvanácti dětmi, které byly věkově smíšené. Starší děti byly pro ty mladší vzorem a ty mladší od nich odkoukávaly, jak reagují, co dělají. Měly možnost nejprve nahlédnout do nabízených činností a postupně se k ostatním přidávat. Měly dostatek času na vstřebání nového jazyka. Děti postupně začaly spolupracovat a najednou i spontánně mluvit - opakovat slova a fráze.

Samozřejmě nesmím opomenout skupiny dětí složené pouze z předškoláků. U těchto dětí je na první pohled vidět chtivost po poznání, jejich reakce jsou velice rychlé a pamatují si velmi mnoho. Mnohokrát stačilo pouze začít písničku a ony samy pokračovaly bez jediné chybičky. A když se jim to podařilo, měly z toho samy velkou radost. Tyto děti už nejsou tolik stydlivé, proto mohou a chtějí dělat něco samy, předvést se před kamarády.

U skupin dětí, které jsou sice věkově smíšené, ale počet se blíží ke dvaceti dětem, je potřeba upravovat pravidla her, protože všichni chtějí být ti, co ostatní honí, všichni chtějí být ježkem, sněhulákem či zajícem. I zde je výhoda, že mladší mají možnost odkoukat od starších, co dělají, jak reagují. Bohužel v případech, kdy potřebuji, aby si každý zkusil říci nová slova nebo fráze a opravdu nemohu nikoho vynechat, se činnost stává zdlouhavou a je narušena pozornost dětí.

Ne vždy jsem se však setkala s okolnostmi a organizačními podmínkami, které by podle mého názoru vyjadřovaly jasné přesvědčení vedení školy o výuce cizího jazyka v mateřské škole. Čtyřčlenná skupina malých dětí od 2,5 do 3,5 let, které zatím nekomunikují a měly by být spíše pozorovateli starších kamarádů, se mnou měla absolvovat moji půlhodinovou výukovou jednotku v tělocvičně. Činnosti jsem samozřejmě upravovala vzhledem k jejich věku, ale i přesto byla spolupráce velice

složitá. I přes mé námitky, že i pro děti by bylo lepší, kdyby byly se staršími (v celé třídě jich bylo pouze dvanáct), jsem dostala odpověď, že si s tím musím umět poradit.

Přes moje odhodlání respektovat pravidla nastavená ve školce jsem z mého pohledu viděla, že problém zřejmě tkví v záměru nesnížit mou časovou dotaci určenou pro pobyt s dětmi v tělocvičně. Zřetelně jsem to cítila, když přibližně v polovině školního roku došlo k velké změně a z celé školky ze dvou tříd se utvořily tři skupiny – předškoláci, mladší děti a malé děti. Podnětem k této změně bylo natáčení dokumentu o češtině v rakouských mateřských školách a v tomto dokumentu by se objevily děti pouze z jedné třídy.

2.3 Evaluace

2.3.1 Evaluační plán

Pro vyhodnocení vytvořeného programu činností je potřeba vytvořit evaluační plán, podle kterého bude program hodnocen. Jednotlivá témata, která jsou v programu zahrnuta, budou hodnocena na základě stanovených otázek pro hodnocení.

Evaluační plán zahrnuje:

- diagnostiku jednotlivých mateřských škol a tříd
- realizaci programu v deseti třídách pěti mateřských škol
- pozorování skupin dětí při realizaci programu
- pořízení několika videonahrávek z realizace programu
- stanovení otázek pro hodnocení
- zaznamenání a vyhodnocení výsledků pozorování a videonahrávek

Otázky k hodnocení jednotlivých témat programu činností:

- Jak děti téma zaujalo? Jak byly motivované?
- Jaké vzdělávací strategie byly využity a jak dětem vyhovovaly?
- Jakou možnost měly děti naučené využít a dostatečně zopakovat?
- Co by se dalo příště udělat lépe?

K posouzení a vyhodnocení výsledků mohou pomoci zpětné reakce dětí a názory učitelek. Některé poznatky lze připojit z diskuzí s ostatními lektorkami češtiny v rakouských mateřských školách.

2.3.2 Realizace evaluačního plánu

Celý program jsem realizovala v pěti výše popsaných mateřských školách v Dolním Rakousku v období květen 2013 až červen 2014 a v této době prováděla i pozorování dětí. Během této doby jsem pořídila i několik videonahrávek. Videonahrávky byly pořízeny se souhlasem jednotlivých ředitelek mateřských škol, které měly k dispozici souhlasy rodičů s natáčením dětí.

Pro získání potřebných informací jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu nestrukturované pozorování. Jak uvádí Gavora (2000) u nestrukturovaného pozorování nejsou předem stanovené pozorovací systémy ani škály či jiné nástroje. Pro pozorování jsou určeny pouze osoby a prostředí, ve kterém se pozorování provádí.

2.3.3 Evaluace práce s programem

Nejprve se zaměřím na vyhodnocení jednotlivých témat, v závěru připojím celkový pohled na vytvořený program.

Vyhodnocení jednotlivých témat

Témata Seznámení „Já“, O veliké řepě, Podzim, Kouzelný strom, Mikuláš, Zima – sněhulák, Oblečení, Tělo, Velikonoce, Jaro, Boudo, budko a Louka vyhodnotím podle výše uvedených otázek k hodnocení.

SEZNÁMENÍ „JÁ“

Mé návštěvy ve školkách začaly druhý týden v září. V době po prázdninách, kdy do školek nastupují nové děti a ty starší se rozkoukávají, zjišťují, co je nového, oťukávají si nové kamarády. Do tohoto rozkoukávání jsem jim vstoupila i já. Některé děti jsem již

znala, s ostatními jsem se postupně seznamovala, se všemi jsem začala navazovat kontakty, komunikovat. Ovšem pro některé to byla záplava nesmyslných zvuků, kterým vůbec nerozuměly...

Poté, co bylo dětem oznámeno, že dnes mají češtinu, se na pokyn učitelky část dětí (někde i všechny děti) seřadila u dveří a odešli jsme do tělocvičny. Pokusila jsem se prolomit počáteční nejistotu a získat si důvěru dětí. V některých školkách byly děti zvyklé sedat si rovnou do kruhu, jinde si sedaly na lavičku. Gestikulací jsem děti svolala do kruhu. Vysvětlili jsme si, co nás čeká, že si spolu budeme hrát a naučíme se něco česky a že se tady takto sejdem každý týden. Na začátek jsme si zazpívali písničku o kruhu, výhodou bylo, že starší děti tuto činnost už znaly a mladším ukazovaly, co mají dělat. Tuto písničku znaly děti ze své mateřštiny a díky známé melodii a spoustě pohybů, kterou je doprovázena, byla spolupráce s dětmi bez problémů. A aby toho nebylo málo, přidali jsme ještě pozdrav, také ve formě písničky a se spoustou pohybů, kterou jsem pro začátek zařadila dvojjazýčně. Po druhém, či třetím setkání jsem se vrátila zpět pouze k češtině. Víím, že je to pro děti trochu matoucí, ale pro prolomení ledů a získání trochy jistoty, to považuji za důležité.

Bohužel na začátku našich setkávání jsem vždy bojovala s pocitem přetíženosti dětí. Abychom spolu mohli něco dělat, musely se děti v tomto prvním setkání seznámit se spoustou nové slovní zásoby. Jsem zastáncem toho, že děti potřebují jistý řád a jistotu. To jsem jim nabídla formou určitého rituálu na začátku setkání, střídáním klidových a pohybových aktivit a setkání jsme ukončili zase rituálem. Ohraničením našeho setkání v tělocvičně byla písnička o kruhu. (Videonahrávka č. 1)

Úvodní rituál jsme měli za sebou a následovala divočejší část pro uvolnění energie. Pro tuto část jsme potřebovali další slovní zásobu. Pravidla hry „zabalíme balíček“ jsme si vysvětlili zatím v němčině, ale jednotlivá zvířátka, která jsme k tomu potřebovali, jsem pantomimicky předvedla, děti se pokoušely poznat, co je to za zvíře, ode mne se dozvěděly, jak se jmenuje česky a nakonec jsme si ho ukázali na obrázku. (Videonahrávka č. 2)

Hlavní částí tohoto tématu bylo seznámení se, porozumění otázce „Jak se jmenuješ“. K tomuto účelu jsem použila maňásku, se kterým jsem se nejprve představila já, a pak se maňásek ptal dětí, jak se jmenují. A protože je maňásek pes trochu popleta,

vyvolávalo to u dětí smích a pejskovi pomáhaly s určováním jmen. Při dalších setkáních jsem zařadila ještě maňáska opici a její kamarádku. Děti reagovaly skvěle na otázku „Jak se jmenuješ“ a popletové pes a opice je rozesmávali. Pouze v jedné skupině dětí se mi nepodařilo děti rozesmát, seděly téměř bez hnutí, maňásky sice opravovaly a spíše jim záměna jmen vadila.

Hry se jmény byly zařazeny po dobu tří týdnů, kdy měly děti dostatečnou možnost si vše zopakovat a zapamatovat. Nahodile byla otázka „Jak se jmenuješ?“ zařazována po celý rok. Nejen ve formě porozumění otázce, ale i ve vlastní produkci dětí.

S poplety maňásky mám velice dobrou zkušenost, navozují uvolnění a v dětech vyvolávají radost a smích. Myslím si, že tím lze navodit i kladný vztah k učení se něčemu novému. U té skupiny dětí, kde se je nepodařilo rozesmát, by možná bylo dobré situaci více zdramatizovat, tak že se opice smějí pejskovi, že je popleta.

V tématu jsem využila metody práce s maňáskem, TPR, používala jsem obrázky, pantomimu a vše bylo doprovázeno gesty.

A co by se dalo zlepšit? Určitě od začátku mluvit s dětmi více česky. Hned v úvodu, kdy jsem mluvila s dětmi německy, jsem mohla mít při ruce maňáska, který do toho mohl zasahovat česky. A děti mohly hádat, co asi říkal.

O VELIKÉ ŘEPĚ

Tentokrát jsem si pro děti připravila dramatizaci pohádky O veliké řepě. U rakouských dětí není tato pohádka tak dobře známá jako v Čechách. Proto jsme si pohádku nejprve vyprávěli pomocí obrázků z obrázkové knihy. Obrázky jsem měla zvětšené a svázané do překlápěcí knihy a u každého obrázku napsaný text. Ten se při opakování pohádky a popisu obrázků neměnil, což je při výuce jazyka velmi důležité. Po přečtení a zopakování pohádky následovala ode mne otázka na děti, zda si chtějí tuto pohádku zahrát. Ve všech skupinách proběhla vlna nadšení. A když jsem vyndala rekvizity pro jednotlivé účastníky pohádky, začaly se děti překřikovat, kdo chce být co. Starší děti už automaticky používaly české výrazy. Většinou bylo více dětí než postav v pohádce, ale po domluvě, že pohádku zahrajeme víckrát, aby se všichni vystřídali, došlo ke zklidnění. Dokonce i někteří chlapci se dobrovolně chopili role babičky či vnučky Aničky. Jednou

se stalo, že se chlapec rozplakal, že nechce být babička, vše se vyřešilo výměnou role. Při dalším setkání děti samy vyprávěly pohádku jen s mou malou pomocí. Skládaly jednotlivé účastníky za sebou ve správném pořadí a stále ještě měly chuť si pohádku znovu zahrát.

Setkání jsme oživilí zařazením nové písničky, při které pomalu přizvukovaly, ale veškerý pantomimický doprovod zvládly okamžitě.

Při dramatizaci pohádky byla využita i slovní zásoba ze hry „zabalíme balíček“, takže z pasivního používání slov se pomalu stávalo aktivní použití a slovní zásoba tím byla více upevněna.

V tomto tématu bylo využito vyprávění pohádky, zdramatizování děje a rekvizity. U nově zařazené písničky pohybový doprovod a postupem času reprodukováná hudba.

Co by se dalo zlepšit? Z mého pohledu nevím, já bych to takto nechala, mne to vyhovovalo, děti byly nadšené a aktivně spolupracovaly.

PODZIM

U tohoto tématu se pokouším u dětí vyvolat postupně pocity napětí, zvědavosti a překvapení, čímž si udržuji jejich pozornost a zájem. Mám s sebou něco nového – draka, ten se nepozorovaně ze smutného změnil ve veselého. Začarujeme se v draky, proletíme po obloze. Při dalším setkání, protože draka už děti znají, se objeví krabice, která skrývá zase něco nového, dětem se do rukou dostávají malí barevní draci. Nakonec ještě připevníme drakovi ocas a navážeme barevné mašle. Vše si příště opět zopakujeme a přidáme novou básničku – hru o ježkovi.

U tématu podzim byla využita narativní metoda – příběh o smutném drakovi, prvky dramatizace – létání po obloze, momenty napětí a překvapení a velké množství rekvizit.

Téma bylo zopakováno minimálně ve třech setkáních a s barvami se děti setkávaly po celý rok, ať už při hře Čáp ztratil čepičku nebo zakomponované do jiných témat.

A co udělat lépe? Příběh o smutném drakovi by mohl být při každém setkání na začátku zopakován. Pokud by tu byl nějaký maňásek, který doprovází všechna setkání, mohl by to být právě on, kdo vypráví všechny příběhy.

KOUZELNÝ STROM

Pro toto téma jsem si vyrobila z kartonu velký ovocný strom, který lze připevnit k žebřinám a zalaminovala obrázky ovoce. Tím se objevil pro děti nový prvek a probudilo to jejich zvědavost a zájem. Napětí je prohloubeno i tím, že jsme se ocitli v zahradě, kde roste kouzelný strom. Novou slovní zásobu si procvičujeme střídáním hlasitosti při vyslovování slov – šeptem, normálním hlasem a hlasitě (křikem). Zkoušíme to ve skupině, tím se přidávají i děti, které se jinak neodvažují moc mluvit. Aktivita, při které trhají ovoce ze stromu, nebo ho naopak na strom připevňují, je velmi oblíbená. A protože nesmí chybět pohyb, je zařazena i pohybová hra Ovocný salát. Pro zpestření tématu jsem zařadila i písničku s tanečkem. Tanec jako nový prvek děti velmi zaujal, především výměna tanečního partnera a možnost tančit se mnou. Ke konci tématu jsem zařadila také ochutnávku ovoce. Podle chuti měly děti určit, o které ovoce se jedná a pokusit se ho česky pojmenovat. To se také v mnoha případech podařilo.

Zde byly opět využity rekvizity, píseň, tanec, přenesení se do fiktivního prostředí (jako) a prožitkové učení.

Děti měly opět možnost naučené zopakovat a po zbytek roku byly zařazovány hry, které se tematikou vracely zpět k této slovní zásobě.

A co udělat lépe? Pro využití prožitkového učení by bylo vhodné začít ochutnávku čerstvého ovoce a spojit tak chuť s pojmem. V podstatě otočit celý průběh programu – ochutnávka, trhání ovoce a následně případné připevňování ovoce na strom.

MIKULÁŠ

Vzhledem k tomu, že toto téma se časově i námětově překrývá s aktuálním tématem, kterým se děti právě zabývají ve školce, snažila jsem se toto téma oživit něčím zvláštním, co ještě neznají. Mým cílem bylo seznámit děti s odlišným průběhem oslav

sv. Mikuláše, kdy u nás je větší důraz kladen na čerty než na samotného sv. Mikuláše. A i přesto, že do rakouské školky čerti nepatří, děti se nesmí strašit, se mi podařilo postavičku čerta využít. K tomu mi pomohl laskavý maňásek - čert. Byl schovaný v krabici a spal, klepáním na krabici jsme ho vzbudili, s každým dítětem se pozdravil (některé se na něj ani nepodívalo) a přinesl nám další pomůcku – čertovské rohy. Tím jsme se všichni mohli proměnit v čerty a zatančit si jak ti čerti v pekle. Nakonec jsme se museli z pekla a z čertů zase odčarovat. S čerty jsme si zazpívali, zatancovali a zopakovali počítání do pěti. Mikuláš ovšem nemohl přijít zkrátka, proto jsem zařadila aktivitu i s Mikulášem, který rozdává dětem dárky. V roli Mikuláše se děti velmi rády vystřídalily. Zde mohly částečně využít už známou slovní zásobu a naučit se i něco nového.

I v tomto tématu jsem zařadila prvek napětí a překvapení, použila maňáska, rekvizity, zařadila písničku, tanec i dramatizaci básničky, nesmím opomenout ani narativní metodu, kdy dětem vyprávím, jak to chodí v Čechách.

Využití a opakování této části slovní zásoby je omezeno převážně na počítání, případně na ovoce. Mikulášskou tematiku mohou ovšem děti zužitkovat další roky ve stejném období, kdy jim nemusí být toto téma už zcela cizí.

A co by se dalo udělat lépe? Téma je námětově omezené a nelze používat věci, které mají složitou slovní zásobu.

ZIMA – SNĚHULÁK

Motivací v tomto tématu je nám příroda, při pohledu z okna vidíme spoustu sněhu. V případě, že ale žádný sníh není, může být motivací, to co nám venku chybí a co bychom pak mohli stavět, třeba tím ten sníh přivoláme. Básničku o sněhulákovi sice děti přijímají ne s velkým nadšením, na konci se jim určitě líbí ukazování červeného nosu. Opakování básničky zařazuji mezi jednotlivé činnosti, protože při vícečetném opakování za sebou ztrácejí děti zájem. Jejich zájem ovšem probouzí stavění (papírového) sněhuláka. Každé dítě má možnost některou část na sněhuláka připevnit. Takto postavený sněhulák v dalších setkáních navozuje zimní atmosféru. Občas se objeví reakce: „A, der sněhulák ist da!“ Zařazuji další zimní činnosti – koulovaná

s papírovými koulemi, počítání koulí, honěná. (Videonahrávka č. 3) Vše pak doplňujeme zimní písničkou Zima, zima tu je, která je doplněna pohybem, a kterou děti velice rády zpívají. (Videonahrávka č. 4)

I zde je použito několik rekvizit, metoda TPR, básnička s pohybem, písnička s pohybem a různé hry.

V průběhu celého tématu mají děti možnost zopakovat si dostatečně novou slovní zásobu, dále během roku využijí počítání a porozumění určitým pokynům.

A co udělat lépe? U básničky sněhulák použít kvůli lepší názornosti více rekvizit místo obrázků – uhlíky, knoflíky, plecháček, vyzkoušet si chodit/skákat/běhat bos. V rámci možností by nejlepší variantou pro stavění sněhuláka bylo vyrazit s dětmi na zahradu a postavit opravdového sněhuláka.

OBLEČENÍ

V tomto tématu hrál hlavní roli kufr plný oblečení, stal se z něj úžasný motivační prostředek, vyvolal napětí i zvědavost. Ale bohužel jen při prvním setkání. Při druhém setkání už to bylo něco, co děti znají a nelákalo je to tolik jako napoprvé. Skvěle zafungovalo i to, že si oblečení mohly obléknout (kdo nechtěl, nemusel). Činnost s kufrem byla více statická a zlom přinesla písnička Čepice, svetr ..., kterou jsme zpívali pomalu, rychle, potichu, nahlas, později ji děti zpívaly už samy. (Videonahrávka č. 5)

Zde byla ve velké míře využita práce s rekvizitou a prožitkem (oblékání, svlékání, uklízení), píseň s pohybem a částečně i pantomima.

Reakce dětí na mé otázky ohledně oblečení byly úžasné. Dokázaly si zapamatovat většinu slov, reagovaly správně a ještě dlouho po skončení tohoto tématu tato slova samy používaly.

A co by šlo udělat lépe? Například natáhnout prádelní šňůru a oblečení věšet a zase sbírat. Nebo využít postavu klauna – obléknout se jako klaun – jedna nohavice krátká, druhá dlouhá, jeden rukáv dlouhý, druhý krátký, boty každou jinou ... A asi nejlepší varianta by byla, být s dětmi v šatně a pojmenovávat věci, které si oblékají a v podstatě pojmenovávat všechny činnosti při oblékání.

TĚLO

Toto téma plynule navazuje na předchozí – pomocí obrázků s oblečením oblékají nový obrázek pána, podle kterého se seznámíme s částmi těla. Oblékání je velice přirozené a jejich komentáře správné. Postupně jsme se dostali až k částem těla, které jsme si názorně představili a řekli si jejich názvy a hrajeme hru Lepidlo. Dětem se daří velmi dobře odhadnout, která část těla je na řadě. Pohyb vše zjednodušuje, ten prostě mají velmi rády. Přidáváme píseň Hlava, ramena ... a tady dochází k malému problému. Píseň má stejnou melodii a velmi podobné doprovodné pohyby, jaké byly u oblečení. Děti velice těžko přepínají na jiná slova. Toto téma nebylo vhodně načasováno. Připojujeme novou hru na doktora, ale ta také nemá takový ohlas, jaký jsem očekávala (i přes četná doporučení ostatních kolegyň). Špatně se zapojují do hry v roli pacienta, na otázku „Co tě bolí?“ odpovídají převážně, že nic a nechtějí, aby je něco bolelo jen jako. Neúspěch s písničkou trochu prolamuje přidáním druhé sloky, u které také musí více přemýšlet a dávat pozor – objevují se v ní další části našeho těla.

Se staršími dětmi zkouším ještě jednu píseň Hoky, koky upravenou pro použití při výuce. Pro lepší rozhýbání těla a pro legraci a tady už to začíná být těžší – pravá ruka, levá noha ... ale děti to vcelku zvládají výborně.

U tohoto tématu jsem použila obrázky, pantomimu, hraní rolí, písně s pohybem a pohybové hry.

Co lépe? V každém případě lépe načasovat toto téma, aby nedošlo k použití stejné melodie tak rychle za sebou. A pro hru na doktora použít panenku nebo plyšáka do role pacienta (a nebo jsem já sama mohla být v roli pacienta). Pak jsou děti pouze v roli doktora a to jim tolik nevadí. Písničku Hoky, koky použít opravdu jen u předškoláků a i přesto je pro děti náročná, slova jdou rychle za sebou, je jich hodně. Vhodnější jsou jednodušší hry a říkanky, např. Kuba řekl.

VELIKONOCE

Toto je další téma, které se národními zvyklostmi dosti odlišuje. Vyprávím dětem o tom, jak slavíme Velikonoce u nás v Čechách, mám s sebou na ukázkou i pomlázku, kterou neznají. Většinou celkem se zájmem poslouchají, i když mám někdy pocit, že

tyto odlišnosti zajímají spíše učitelky než děti. Ale je potřeba zapojit děti do nějaké činnosti, a protože jsou Velikonoce, je to vše spojeno s vajíčky. Určujeme jejich barvu, počítáme, chytáme na prut. Tato činnost s prutem děti velmi baví.

V případě Velikonoc používám převážně narativní metodu, kterou doplním hrou pro zpestření.

U tohoto tématu si nekladu za cíl, dostatečně procvičit novou slovní zásobu. Převážně opakujeme už známé a Velikonocům se musíme věnovat s velkým předstihem, protože v Rakousku jsou dlouhé Velikonoční prázdniny.

A co udělat lépe? Změnit hru, zařadit například honičku s pomlázkou.

JARO

U tohoto tématu mě vždy fascinuje básnička o probouzení slunce. Ačkoliv nemohou děti ještě znát všechna slova básničky, vypouští z úst zvuky, jako by je znaly. V básničce přecházíme ze šepotu do volání na slunce a při volání se zapojí opravdu snad každé dítě. Samozřejmě musí být všechny děti slunce, to jinak nejde, tak máme mnoho možností k opakování. A protože nakonec slunce děti honí, baví to opravdu všechny. (Videonahrávka č. 6) A na jaře se neprobouzí pouze slunce, ale také zvířátka, tak přidáváme i jednu známou, ale přesto novou Zajíček v své jamce. A abychom na jaře zůstali veselí, pokračujeme další písničkou, lehce pozměněnou verzí Mašinky. A u této písničky můžeme zopakovat opravdu všechno, co jsme se doposud naučili. A aby písniček nebylo málo, naučíme se ještě písničku Zlatá brána, kterou si doplníme pohybem. Děti bez problémů přecházejí z jedné písničky do druhé. A protože má Mašinka velice chytlavou melodii, za chvíli ji už zpívají úplně samy. (Videonahrávka č. 7) Zde je použito hodně písní, které jsou zakomponované do hry a pohybu dětí, i básnička je v podstatě hrou.

Teď už to vypadá tak, že neděláme nic nového, ale neustále něco opakujeme a děti mají spoustu příležitostí ukázat a předvést se před ostatními, co všechno znají, co si zapamatovaly.

A co je možné udělat lépe? Když vidíte spokojené děti, které to co dělají, opravdu baví, je lépe nechat toto téma programu beze změny.

BOUDO, BUDKO

Ačkoliv předchozí téma děti zaujalo a bavilo, je potřeba zase nějaké změny. Tentokrát přináším pohádku o zvířátkách, které děti už znají. Ale samotný příběh je jim neznámý. Objevuje se zde i zklamání z toho, že nakonec medvěd boudu rozbije, ale při dramatizaci je to ta nejzajímavější chvíle, na kterou se všichni těší. Společně si postavíme boudu z toho, co mají v tělocvičně k dispozici, rozdělíme si role – rozdáme si masky a už se pouštíme do děje. Stále jsem pro děti průvodce, ukazuji jim obrázky, vše provázím slovem a postupně mě už děti samy doplňují. (Videonahrávka č. 8)

Následující setkání si s dětmi povídám o tom, co si zapamatovaly a většinou společnými silami dají dohromady celý příběh. Ovšem v jedné školce jsem měla opravdu velký zážitek z toho, jak jeden předškolák začal sám vyprávět celý příběh, německy a do vyprávění vkládal česká slova a spojení, která jsme v pohádce používali. „... dann ist der zajíc gekommen, hat geklopft und gefragt „Boudo, boudo, kdo tu bydlí“, die myš hat sich gemeldet „já, myš“ und myš hat gefraft „a kdo jsi ty?“ „já jsem zajíc“ und myš hat ihn reingelassen „pojd' dál““ Jediné, co mě v té chvíli mrzelo, bylo to, že nemám zapnutou videokameru.

U pohádek je základem vždy narativní metoda, vyprávění příběhu, zde doplněná překlápěcí knihou, dále byla použita dramatizace pohádky a rekvizity.

Děti si zde zopakují názvy zvířat, a protože se vše neustále opakuje dokola, mají k tomu opravdu velkou příležitost.

A co lépe? Možná jen už při samotném prvním vyprávění pohádky použít více dramatických prvků a metodu TPR – předvést chůzi, klepání na dveře, společně si vyzkoušet myš, zajíce, žábu, kočku, psa a medvěda a nakonec se rozutést po tělocvičně.

Lepší variantou by mohla být původní verze pohádky (s liškou a vlkem) a ne didakticky upravená, kde se pracovalo s již známou slovní zásobou.

LOUKA

Po zvířecí pohádce jsem se vrátila tématem zpět k přírodě. To co jsme mohli vidět z okna, jsem se pokusila přenést do tělocvičny. Louku, motýly a s nimi spojenou didaktickou hru. Po dětech jsem pouze chtěla správnou reakci na české pokyny, ale měla jsem pocit, že mě snad vůbec nevnímají, neposlouchají. Každý si tak nějak dělal, co chtěl. Pár dětem se podařilo zareagovat a ostatní se ani nepřidávaly. Reakce ve všech školkách byly podobné, někde lepší, někde horší. Pokusila jsem se tuto hru ještě při dalším setkání zopakovat, ale výsledek nebyl o mnoho lepší. Raději jsem zařadila osvědčenou pohybovou hru (mašinka, slunce...)

Myslím si, že tato situace byla způsobena tím, že reagování na nové pokyny je jednak zpočátku náročná a druhým faktorem byla doba – červen, kdy už děti zajímá převážně to, aby mohly jít ven a hrát si na zahradě, než být někde v tělocvičně.

Podobné téma jsem s dětmi dělala předchozí rok, kdy jsme měli louku (uprostřed tělocvičny zelený šátek ohraničený trávou z kartonu, uvnitř seděl plyšový krtek a zajíc) a po tělocvičně se pohybovaly květiny – děti se zalaminovanou květinou v ruce. Obruče posloužily zase jako domečky. Děti měly reagovat na podobné pokyny – květiny běhají po louce - svítí slunce a květiny se schovají do trávy – přišel mrak a květiny se schovají do domečku. Jejich reakce splnily mé očekávání. Ale vzhledem k tomu, že se v přírodě květiny nepohybují, učinila jsem další rok malou změnu a použila motýly.

V tomto tématu jsem použila jako metodu didaktickou hru, rekvizity a v některých mateřských školách i výrobu rekvizit (motýly).

Možnost zopakovat nové už vzhledem ke konci školního roku nebyla tak velká, ale použili jsme alespoň známá slova slunce, mrak, sednout si, létat, která byla zakomponovaná do hry.

A co lépe či jinak? Mám pocit, že vše. Ale asi jsem měla příliš velké očekávání, které nebylo naplněno podle mých představ.

2.4 Závěry z hodnocení

Jak děti reagují na činnosti v programu:

Z celkového pohledu na vytvořený program musím konstatovat, že se mi podařilo děti zaujmout, vzbudit v nich zájem o český jazyk. S dětmi jsem navázala kladný vztah a to mělo také vliv na pozitivní přijímání mnou nabízených činností. Jednotlivé činnosti jsem se snažila nabídnout tak, aby vzbuzovaly u dětí zájem, napětí, zvědavost, momenty překvapení a opakovaly se pouze v takové míře, aby byly pro děti stále ještě poutavé a zajímavé. Musím říci, že reakce dětí na činnosti v programu byly celkově dobré, děti spolupracovaly, používaly české výrazy a rády se pochlubily tím, co umí. Nesmím ale opomenout, že jsem pracovala také se skupinou, u které bylo těžké zavděčit se jakoukoliv činností, a jen výjimečně tyto děti spolupracovaly podle mých představ.

Jaké vzdělávací strategie v programu nejvíce dětem vyhovovaly:

Ve vypracovaném programu jsem se pokusila použít a využít více vzdělávacích strategií, aby činnosti byly pestré a zvyšoval se tím zájem a pozornost dětí. Činnosti v programu jsem volila a kombinovala tak, aby se jednotlivé vzdělávací strategie střídaly a činnosti zůstávaly pro děti zajímavé. Snažila jsem se, aby vše probíhalo hrovou formou, aby děti neměly pocit, že se učí. Nejoblíbenější činností byl a je pro děti pohyb (běhání, honění, chytání), ale ne vše, co se týká jazyka, se lze naučit v pohybu. Pokud se samozřejmě zaměříme na výuku jazyka nebo seznamování s jazykem, je potřeba k pohybu připojit slovní doprovod. Může se jednat o komentář učitelky a reakci dětí na něj nebo samotnou produkci dětí či jen přizvukování při básničce popř. písničce.

Velmi pozitivní reakce byla vždy na maňáska. Jak na plyšového psa, který nás občas provázel setkáními, tak i na ostatní plyšáky a maňásky, kteří doplňovali program. Zajímavé pro děti byly i různé rekvizity, které jsem pro ně připravovala (kouzelný strom, sněhulák, masky zvířátek). Myslím si, že hlavním důvodem dobrého přijetí byla jejich novost a neokoukanost. A hlavně s nimi mohly manipulovat, dotýkat se jich, nasadit na hlavu a proměnit se.

Jak děti používají češtinu a jaký k ní mají vztah:

Používání češtiny je více méně omezeno na setkání dětí s lektorkou. Některé pedagožky občas zařadí některou pohybovou hru s českými výrazy nebo opakují počítání, barvy. Při setkáních s lektorkou se děti snaží používat co nejvíce českých slov a ukázat tak, co už znají. Zatím ovšem nejsou schopné vlastní produkce vět, ale fixují si výslovnost a zvykají si na melodii jazyka. Některé školky mají českou partnerskou školku a uskutečňují mezi sebou vzájemná setkání. Pro některé děti je to jediný kontakt s živým jazykem. Vztah k češtině si utvářejí především dobrým vztahem k lektorce.

Myslím si, že i takto sestaveným programem je možno vzbudit u dětí dostatečný zájem pro budoucí učení se českému jazyku a že je tomu položen dobrý základ. Velké plus přikládám i tomu, že se rakouské děti učí češtinu s rodilými mluvčími.

2.5 Doporučení pro práci s programem

V mé praxi se mi osvědčilo střídat činnosti klidové a pohybové. Program je založen na celkem pevné struktuře – úvodní rituál, pohybová hra na uvolnění energie, hlavní část programu – nové téma, opakování, rozšíření, dále pak pohybová hra nebo písnička s pohybem nebo básnička s pohybem doplněná například honičkou a závěrečný rituál. Nakonec nesmí chybět malá odměna za výkony a snahu ve formě razítka na ruku či do razítkové knihy. Jedna má kolegyně ji nazývá „Tschechischpass“. A i tentokrát je to razítko s typicky českou postavičkou Krtečka.

Program je postaven tak, abych se v něm já jako lektorka cítila dobře a tuto pohodu přenášela i na děti. Neznamená to ovšem, že musí vyhovovat každému přesně tak, jak je popsán. Myslím si ale, že může být velmi dobrou inspirací pro kteroukoliv lektorku cizích jazyků. Samozřejmě, že neobsáhl všechna témata, která je možno ve výuce jazyků použít. Víím, že tento rok se mi do programu nevešlo například téma Jídlo, ke kterému mě napadá spousta dalších činností a určitě není jedině.

Program a činnosti jsou dětem předávány hrovou formou a zaměřené převážně na didaktické hry, ve kterých by děti měly slyšet mluvené slovo, reagovat na něj, kolektivně a samostatně mluvit či zpívat. Snažila jsem se vybírat takové básničky a

písničky, které jsou tematicky vhodné, jednoduché a dají se spojit s pohybem. Bohužel takových není mnoho.

Musím říci, že nám (lektorkám) bylo často předkládáno, abychom využívaly pomůcky jednotlivých školek. Ale z mého pohledu by to bylo velmi náročné a chaotické. Neznamená to ale, že bych žádné takové pomůcky někdy nevyužila. Jenom vidím rozdíl v používání vlastních a školkových pomůcek, které nemusí být vždy a všude v daný okamžik k dispozici. Každopádně mé vlastní pomůcky jsou pro děti atraktivní, neznámé, mohou je spojovat s konkrétním významem nebo činností a mohu se k nim kdykoliv vrátit. Pro mne to znamená jistotu, že pracuji s něčím, co znám. Vybavení tělocvičny jsem vždy a ráda využila.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala výukou cizího jazyka v již útlém věku v mateřské škole. Konkrétně českého jazyka v rakouských mateřských školách. Charakterizovala jsem postavení rakouských mateřských škol ve vzdělávacím systému a rakouský rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Zabývala jsem se otázkou rané výuky jazyka a podmínkami pro její uskutečnění. V teoretické části jsem se dále věnovala vzdělávacím strategiím vhodným právě pro rané osvojování cizího jazyka.

Cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit kvalitní program činností pro výuku českého jazyka. Tento vytvořený program činností jsem realizovala v pěti mateřských školách v Dolním Rakousku. Po celou dobu realizace jsem na základě vytvořeného evaluačního plánu pozorovala reakce dětí a program hodnotila. Některé části hodnocení jsou doplněny videonahrávkou.

Závěrem bych chtěla říct, že se cíl práce podařilo naplnit. Vytvořený program děti přijaly, spolupracovaly, bavily se a zároveň se naučily něco nového. V neposlední řadě si odnesly spoustu zážitků a poznatků. A pokud se k dětem přistupuje s láskou a pochopením, jsou lektorky schopné předat jim spoustu vědomostí a dát jim základ k dalšímu učení se nejenom cizím jazykům.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BEČVÁŘOVÁ, Z. *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-221-8
- Bildungsplan für Kindergärten in Niederösterreich*. St. Pölten: Amt der NÖ Landesregierung, 2010
- Bildungsrahmenplan Elementare Bildungseinrichtungen in Österreich für Kinder von 0-6 Jahren*. St. Pölten: Amt der NÖ Landesregierung, 2010
- BOECKMANN, K.-B., S. LINKS, S. ORLOVSKY a I. WONDRAČEK. *Mehrsprachigkeit in den Kindergärten, Methodisches Handbuch für die Sprachenvermittlung*. St. Pölten: Amt der Niederösterreichischen Landesregierung, Abteilung Kindergärten, 2011
- DOLÁKOVÁ, S. *Výuka angličtiny u předškolních dětí. Ano, ale jak? Inflow: Informatorium 3 – 8*. 2012, č. 2/2012
- EHM, D. *Zlatá brána. Čeština hrou*. Bratislava: Vydavateľstvo Sloart spol. s r. o., 2004
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6
- KOŤÁTKOVÁ, S. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0852-3
- KOUKOLÍK, F. *Mozek a jeho duše. Třetí, rozšířené a přepracované vydání*. Praha: Galén, 2005. ISBN 80-7262-314-1
- MARXTOVÁ, M. *Cizí jazyky v mateřské škole. Inflow: MERTIN, V. a Ilona GILLERNOVÁ, Psychologie pro učitelky mateřské školy*, Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8
- PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J., a kol. *Akademický slovník cizích slov A-Ž*. Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0607-9
- PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4
- SVOBODOVÁ, E. a kol. *Vzdělávání v mateřské škole. Školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9

TĚTHALOVÁ, M. *Cizí jazyk v mateřské škole. Ano, nebo ne? Inflow: Informatorium 3 – 8.* 2013, č. 4/2013.

WIDLOK, B. *Schnupperangebot: Deutsch als Fremdsprache im Kindergarten.* München: Goethe-Institut e.V. 2008. ISBN 978-3-939670-13-1

WIDLOK, B., PETRAVIĆ, A., ORG, H. a ROMCEA, R. *Norimberská doporučení k ranému osvojení cizího jazyka.* München: Goethe-Institut e.V. 2010. ISBN 978-3-939670-38-4

INTERNETOVÉ ZDROJE

DORON, H. *10 tipů pro rodiče jak asistovat při učebním procesu dětí a jejich objevování okolního světa.* [online]. 6-ti dílný bulletin. [cit 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.helendoron.cz/>

LOUDOVÁ STRALCZYNSKÁ, B. *Předškolní výchova ve struktuře evropských vzdělávacích systémů na příkladu německy mluvících zemí.* Inflow: Orbis scholae, 2012, 6(1), s 69-80. [online] [cit 2014-02-16]. Dostupné z: www.orbisscholae.cz/archiv/2012/2012_1_05.pdf

MACEDONIA, M. *Mit Händen und Füßen.* Inflow: Gehirn und Geist. 2013, č. 1-2/2013, [online] [cit 2014-06-07]. Dostupné z: <http://www.spektrum.de/alias/spezial-lernen/mit-haenden-und-fuessen/1170191>

SVOBODOVÁ, E. *Evaluce v mateřské škole. Metodický portál: Články* [online] 03.03.2005, [cit 2014-07-07]. Dostupný z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/184/EVALUACE-V-MATERSKE-SKOLE.html/>. ISSN 1802-4785

ŠTEFFLOVÁ, J. *Úvahy nad cizím jazykem v mateřské škole.* Inflow: Učitelské noviny [online]. 2006, č. 06/2006. [online] [cit 2013-11-24]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=2836>

ŠULOVÁ, L. *Výuka cizích jazyků od raného dětství? Možná rizika či výhody? Inflow: E-psychologie, Elektronický časopis ČMPS, 2007, roč. 1, č. 1.* [online] [cit 2014-06-07]. Dostupné z: <http://www.e-psycholog.eu/pdf/sulova.pdf>

PŘEDNÁŠKY

MACEDONIA, M. *(Fremd)Sprache im Gehirn*. (přednáška) Lanzenkirchen: Regionalverband Industrieviertel-Projektmanagement, 11.4.2013

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1 Program činností pro výuku češtiny v rakouských mateřských školách
- Příloha č. 2 Pohádka „Boudo, budko“ – překlápěcí kniha
- Příloha č. 3 Norimberská doporučení k ranému osvojování cizího jazyka
- Příloha č. 4 Pracovní listy: Kouzelný strom – podzim, Oblečení, Tělo
- Příloha č. 5 Videonahrávky

Příloha č. 1

**PROGRAM ČINNOSTÍ PRO VÝUKU ČEŠTINY
V RAKOUSKÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH**

SEZNÁMENÍ „JÁ“

Jsme s dětmi v tělocvičně, svolám děti do kruhu „POJĎTE, UDĚLÁME KRUH.“ a rukama naznačím, že vytvoříme kruh. Zaspíváme si písničku, kterou se vždy na začátku budeme svolávat:

♪ KRUH, KRUH, KRUH, UDĚLÁME KRUH. VELKÉ DĚTI, MALÉ DĚTI, TLUSTÉ DĚTI, TENKÉ/ŠTÍHLÉ DĚTI. KRUH, KRUH, KRUH, UDĚLÁME KRUH.

„A POZDRAVÍME SE“ písničkou na melodii „Bratře Kubo“:

♪ DOBRÉ RÁNO, DOBRÉ RÁNO, DOBRÝ DEN, DOBRÝ DEN,
DOBRÝ VEČER, DOBRÝ VEČER, DOBROU NOC, DOBROU NOC.

A abychom se trochu rozhýbali a rozproudila se nám krev, potřebujeme se seznámit s některými zvířátky. Na začátek si jich vybereme jen několik, ukážeme si obrázky a znázorníme pantomimou, co dělají, jak se pohybují. Postupně zařazujeme další zvířátka. Začínáme s těmito zvířátky – KOČKA, PES, MYŠ, ZAJÍC, ŽÁBA a postupně přidáváme další – ČÁP, SLON, ŽIRAFKA, PAPOUŠEK, KŮŇ, OPICE, MEDVĚD, KOHOUT. Se zvířátky hrajeme hru „ZABALÍME BALÍČEK“ a postupně nám zvířátka vyskakují z balíčku „A Z BALÍČKU VYSKOČÍ ...“.

Pak svolám zase všechny děti do kruhu „POJĎTE, UDĚLÁME KRUH“ a můžeme začít.

A Pro seznámení se s dětmi a zapamatování si jejich jmen se dětí ptám: „AHOJ, JÁ JSEM KAMILA. JAK SE JMENUJEŠ?“ tak se zeptám všech dětí v kruhu a pro zpestření tu mám s sebou kamaráda psa, který se chce s dětmi také seznámit. „AHOJ, JÁ JSEM PES. JAK SE JMENUJEŠ? Katja „AHOJ KATJA“ – „AHOJ, JAK SE JMENUJEŠ?“ Christian „AHOJ CHRISTIAN“ (Při oslovování dětí respektuji jejich nesklonnou variantu jména, někdy jména lehce počešťuji a pak je i ve větných či slovních spojeních skloňuji.)

Po klidové části zařazuji pohybovou hru, pro uvolnění i zábavu. Začínáme s pohybovou hrou na Kočku a myš. Stojíme všichni v kruhu, děláme myší díru, jedno dítě je kočka a stojí mimo kruh, druhé dítě je myš a stojí uprostřed kruhu. Kočka říká: „MYŠIČKO, MYŠ, POJĎ KE MNĚ BLÍŽ.“ a myš odpovídá: „NEPŮJDU, KOCOURKU, NEBO MĚ SNÍŠ!“. Pak vyběhne myš z díry a kočka ji honí. Myš se může vrátit zpět do myší díry.

Občas pro aktivní pohybovou účast všech dětí malinko změňme pravidla – kočka stojí na jednom konci tělocvičny, ostatní děti – myši na druhém. Po odříkání básničky chytá kočka všechny myši. Poslední chycená myš je v dalším kole kočka, nebo koho chytí kočka jako prvního je v dalším kole kočka.

Nakonec se rozloučíme naší kruhovou písničkou, řekneme si „AHOJ“ a každé dítě ode mne dostane razítko na ruku.

B Pro zopakování a porozumění fráze „JAK SE JMENUJEŠ?“ jsem vyměnila maňáska psa za plyšovou opici a pokusila se jí naučit znát jména dětí. Opice to zpočátku plete, dává dětem úplně jiná jména. Nakonec to ale zvládne.

Zahrajeme si hru „Hatschi Patschi“ – děti mají vyznačená svá místa, jedno dítě odchází za dveře, s ostatními se domluvíme, kdo z nich bude Hatschi Patschi. Voláme zpět dítě za dveřmi: „POJĎ DÁL“, to přichází a ptá se dětí: „JAK SE (J)MENUJEŠ?“. V okamžiku, kdy narazí na Hatschi Patschi si děti rychle vyměňují místa, na které místo nezbyde, odchází za dveře a hra se opakuje.

C Opice si dnes s sebou vzala na pomoc ještě jednu opici. Jedna se ptá dětí: „AHOJ, JAK SE JMENUJEŠ?“, po 3 až 4 dětech zkouší jejich jména opakovat, ale plete se a druhá opice jí radí: „ALE NE, TO JE ŠPATNĚ. TO JE JULIA, TO JE HANNA, TO JE LAURA.“. První opice se to pokouší zopakovat: „JULIA, LAURA, HANNA.“. A zase to plete. Nakonec si to zapamatuje správně.

Zahrajeme si hru „Žába a čáp“ – jedno z dětí je čáp, pohybuje se pomalu s nataženýma rukama – dlouhým zobákem, ostatní jsou žáby a poskakují kolem. Čáp chytá žabu, jakmile některou chytí, učitelka hru zastavuje „STOP“ a čáp se ptá žáby „JAK SE MENUJEŠ?, žába odpovídá, mění si role a učitelka situaci komentuje slovy: „JANICK JE ČÁP A LORENZ JE ŽÁBA.“. Vše je doprovázeno gesty.

O VELIKÉ ŘEPĚ

A Po našem přivítání si sedáme na lavičku nebo na zem. Přinesla jsem dětem knihu (nebo připravenou překlápěcí knihu), ve které je pohádka O veliké řepě. Nejprve dětem pohádku pomocí obrázků vyprávím. Postupně přecházím z němčiny více do češtiny, protože se mnoho děje stále dokola opakuje.

Po vyprávění si pohádku zahrajeme. Pro děti mám připravené rekvizity – plyšovou řepu, klobouk pro dědečka, šátek pro babičku, mašli pro Aničku a masky pro psa, kočku a myš. Rozdělíme si role „CHCEŠ BÝT DĚDEČEK?, CHCEŠ BÝT BABIČKA? ... a můžeme začít. Po celou dobu popisují, co kdo dělá, po dětech chci, aby zavolaly na další postavu v pohádce.

DĚDEČEK ZASADIL ŘEPU, ZALÉVAL JI A
ŘEPA ROSTLA, AŽ BYLA VELKÁ. DĚDEČEK
CHTĚL ŘEPU VYTÁHNOUT. TÁHNUL,
TÁHNUL, ALE ŘEPU NEVYTÁHNUL.

DĚDEČEK ZAVOLAL BABIČKU. „BABIČKO!“,
BABIČKA ZA DĚDEČKA, DĚDEČEK ZA ŘEPU
A TÁHLI, TÁHLI, ALE ŘEPU NEVYTÁHLI.

ZAVOLALI NA ANIČKU. „ANIČKO!“, ANIČKA ZA BABIČKU, BABIČKA ZA DĚDEČKA,
DĚDEČEK ZA ŘEPU A TÁHLI, TÁHLI, ALE ŘEPU NEVYTÁHLI.

ZAVOLALI NA PSA. „PSE!, PES ZA ANIČKU, ANIČKA ZA BABIČKU, BABIČKA ZA
DĚDEČKA, DĚDEČEK ZA ŘEPU A TÁHLI, TÁHLI, ALE ŘEPU NEVYTÁHLI.

ZAVOLALI NA KOČKU: „KOČKO!“ KOČKA ZA PSA, PES ZA ANIČKU, ANIČKA ZA
BABIČKU, BABIČKA ZA DĚDEČKA, DĚDEČEK ZA ŘEPU A TÁHLI, TÁHLI, ALE ŘEPU
NEVYTÁHLI.

ZAVOLALI NA MYŠ: „MYŠ!“ MYŠ ZA KOČKU, KOČKA ZA PSA, PES ZA ANIČKU, ANIČKA
ZA BABIČKU, BABIČKA ZA DĚDEČKA, DĚDEČEK ZA ŘEPU A TÁHLI, TÁHLI, A ŘEPU
VYTÁHLI.

B Následující hodinu si pohádku o řepě zopakujeme. Tentokrát se už děti pokouší pohádku vyprávět samy. Jako pomůcku mám připravené kartičky s jednotlivými

Foto: Sylvia Kainz, MŠ Karlstein/ Thaya, Rakousko

postavičkami a postupně je skládáme – připevňujeme za řepu. Pro lepší pamatování, kdo je za kým, vidí děti obrázky stále. Pohádku si znovu zahrajeme. Je důležité, aby se vystřídaly všechny děti.

Na zahradě nemusí růst jen řepa, ale také různé koření, jako je rozmarýna. A o rozmarýně a o křenu se naučíme písničku s pohybem. Nejprve se seznámíme s obsahem písničky, vysvětlíme si jednotlivé figury, které při písničce předvádíme. Zpíváme zpočátku bez hudby, později přidáváme reprodukovanou hudbu s textem.

♪ ŠEL ZAHRADNÍK DO ZAHRADY S MOTYKOU, S MOTYKOU,
VYKOPAL TAM ROZMARÝNU VELIKOU, VELIKOU.
NEBYLA TO ROZMARÝNA, BYL TO KŘEN, BYL TO KŘEN,
VYHODIL HO ZAHRADNÍČEK Z OKNA VEN, Z OKNA VEN.

PODZIM

A Sejdeme se v kruhu: POJĎTE, UDĚLÁME KRUH. SEDNĚTE SI. Dnes jsem si s sebou přinesla nového kamaráda. TO JE DRAK. Máte doma taky draka? Pouštíte ho venku? ANO. KDYŽ FOUKÁ VÍTR. Naznačíme ústy foukání větru a drak začíná pomalu létat. A líbí se vám můj DRAK? (bílý drak se smutnými ústy a uplakanýma očima) Ne, a proč se vám nelíbí? Aha, JE SMUTNÝ. A víte proč je SMUTNÝ? Nechybí mu něco? ... OCAS ... MAŠLE ... A líbí se vám BÍLÝ DRAK? Ne, co potřebuje? ... BARVY ... A kde může najít nějaké barvy? ... strom ... tráva ... kytky ... A na obloze? ... duha. ANO, DUHA má spoustu barev. (použiji nakreslený plakát s duhou, nebo ji můžeme s dětmi vyrobit-nakreslit) Tak a teď mu musíme pomoci, musíme udělat VELKÝ VÍTR, aby mohl náš DRAK doletět až k duze. Víte jaké barvy má duha? ... rot, červená, žlutá, blau ... Všichni společně foukáme, nakláníme se ze strany na stranu, drak létá po obloze a snaží se najít duhu. Nenápadně za zády vyměním smutného bílého draka za veselého barevného (už od začátku držím v ruce dva draky na sobě). Povedlo se nám to. Drak našel duhu. DRAK NENÍ SMUTNÝ. DRAK JE VESELÝ. (Děti hledají za mými zády, kam zmizel smutný drak.) Poznáte, jaké barvy si drak přinesl od duhy? MODRÁ, ZELENÁ, ŽLUTÁ, ČERVENÁ, ORANŽOVÁ, RŮŽOVÁ – VÝBORNĚ.

Pojďte, proletíme se s drakem. „ABRAKA DABRA, TEĎ JSTE VŠICHNI DRACI.“ Drak létá „POMALU“, „RYCHLE“. „FOUKÁ VÍTR, DRAK LETÍ POMALU. FOUKÁ VELKÝ VÍTR, DRAK LETÍ RYCHLE. VÍTR NEFOUKÁ, DRAK SI SEDNE NA ZEM. A ZASE FOUKÁ VELKÝ VÍTR A DRAK LETÍ RYCHLE.“

B Dnes mám s sebou veselého draka, ale myslím si, že mu stále něco chybí. Pokoušíme se přijít s dětmi na to, co by to mohlo být. Barvy už má, ale chybí mu kamarádi. Nebaví ho létat po obloze sám. Já jsem tu objevila nějakou krabici, podíváme se do ní? Co by v ní mohlo být? Ano, jsou tam schovaní kamarádi, malí barevní draci. Každý dostane nebo si vybere jednoho draka. Řekneme si, jaké mají barvy „ČERVENÁ“, „ZELENÁ“, „MODRÁ“, „ŽLUTÁ“. Tak a teď dávejte dobrý pozor. Na obloze smějí létat jen draci, jejichž barva je „ZELENÁ“ – děti oběhnou kolečko a posadí se zpět k nám do kruhu – a teď „ŽLUTÁ“ a „MODRÁ“ a „ČERVENÁ“ – postupně se vystřídají všechny barvy.

A myslíte si, že nám ten náš „VESELÝ DRAK“ bude dobře létat? Nepotřebuje ještě něco? Ano, „OCAS“ a „MAŠLE“. Postupně přivazujeme drakovi na ocas barevné mašle a opakujeme při tom barvy „ČERVENÁ MAŠLE“, „ZELENÁ MAŠLE“, „MODRÁ MAŠLE“, „ŽLUTÁ MAŠLE“, „ORANŽOVÁ MAŠLE“.

Nakonec se s drakem proletíme po obloze „POMALU“, „RYCHLE“, „ZELENÝ DRAK“, „ŽLUTÝ DRAK“, „VŠICHNI DRACI“. A vítr přestal foukat a všichni draci si sednou na zem a odpočinou si.

C A protože k podzimu patří nejen draci, ale také zvířátka, která se pomalu ukládají k zimnímu spánku, tak se o jednom naučíme básničku a zahrajeme si s ním hru.

☞ TIŠE, TIŠE, JEŽEK SPÍ,
 KDO HO VZBUDÍ, TOHO SNÍ.
 JÁ MÁM DOMA OVCI,
 MŮŽU TLESKAT, JAK CHCI.
 JÁ MÁM DOMA BERANA,
 MŮŽU DUPAT NOHAMA.

Děti utvoří kruh, jedno dítě spí uprostřed. Napřed říkají básničku šeptem, pak normálním hlasem, tleskají, dupají a nakonec ježek ostatní děti chytá. Pokud je ve skupině větší počet dětí, je možné mít více ježků najednou.

KOUZELNÝ STROM

A Na žebřinách mám připevněný ovocný strom a v košíku připravené (zalamované) ovoce – jablko, hruška, švestka, ořech. Postupně si děti berou ovoce z košíku, pojmenováváme ho a děti ho připevňují na strom.

Zahrajeme si hru „Ovocný salát“ – každé dítě má na krku pověšené ovoce – hruška, jablko, ořech, švestka a stojí na vyznačeném místě. Učitelka je uprostřed a řekne např. „JABLKO“ a všechny děti s jablkem si musí co nejrychleji vyměnit místo, nesmí zůstat na svém místě. Učitelka si také stoupne na místo některého dítěte a tím pádem na jedno dítě nezbyde místo a zůstává uprostřed. Je na řadě a vybírá další ovoce, které si mění místo. Rychle zaujímá místo a hra se takto opakuje. Při vyřčení „SALÁT“ si musí vyměnit místo všechny děti najednou.

B Na žebřinách mám připevněný strom, tentokrát i s ovocem. Děti jsou vyzývány k tomu, aby si určité ovoce utrhly a daly do košíku. „LARA, UTRHNI HRUŠKU. DEJ HRUŠKU DO KOŠÍKU. – JAN, UTRHNI OŘECH. DEJ OŘECH DO KOŠÍKU.“

Zahrajeme si hru „Ovocný salát“.

Naučíme se ještě jednu písničku o jablíčkách – Měla babka čtyři jabka a pokusíme se naučit i taneček.

♪ MĚLA BABKA ČTYŘI JABKA A DĚDOUŠEK JEN DVĚ,
DEJ MI BABKO JEDNO JABKO, BUDEME MÍT STEJNĚ.

Na konci dostanou děti obrázek k písničce, který si mohou doma vymalovat.

C Strom ověšený ovocem a ovoce postupně sklízíme „UTRHNI JABLKO. DEJ JABLKO DO KOŠÍKU.“

„Ochutnávka ovoce“ – děti poznávají ovoce podle chuti. Ovoce je nakrájené na kousky a děti mají zavázané oči. Ptám se jich „CO JE TO?“

Na konec si zazpíváme a zatančíme písničku „Měla babka“.

MIKULÁŠ

A Sedíme v kruhu nebo na lavičce. Seznámím děti s českou tradicí. Nejprve si ukážeme obrázky Mikuláše, anděla a čerta a vyprávím dětem, že v Čechách chodí Mikuláš s pomocníkem čertem a andělem a obdarovávají děti. Některé může dostat od čerta také bramboru nebo uhlí. Ale většina dostane od Mikuláše čokoládu a ovoce. Pak mám pro děti připravenou krabici. Děti hádají, co by mohlo být uvnitř. Zaťukáme na ni – nic se neozývá, zaťukáme znovu a z krabice se ozve chrápání, pomalu ji otevřeme a z krabice na nás vykoukne malý čertík. (Použití maňáska mám předem domluveno s učitelkou, protože čerti do rakouských školek nepatří, sem přichází pouze sv. Mikuláš a děti nesmí být čertem strašeny.) Čertík měl v krabici pro děti schované rohy, aby si s ním mohly jako čerti zatancovat. Na zpívání a tancování si musíme ještě zopakovat počítání do pěti „JEDNA“, „DVA“, „TŘI“, „ČTYŘI“, „PĚT“ a spočítáme si prsty na jedné ruce. Vysvětlíme si, že budeme tancovat ve dvojici, trojici, čtveřici a pětici ve skupince a nakonec všichni dohromady. Začínáme ve dvojicích.

♪ TANCOVALI DVA ČERTÍCI, ZA RUCE SE DRŽELI,
ZADUPALI, ZAMÁVALI A PAK ZASE BĚŽELI.

(TŘI ČERTÍCI, ČTYŘI ČERTI, VŠICHNI ČERTI, TANCOVALO TU PĚT ČERTŮ)

Po dozpívání a dotancování vrátíme rohy zpátky do krabice, nechceme přece, aby tu s námi zůstali čerti, čertíka také dáme spát do krabice a příště ho znovu probudíme.

B Sedíme v kruhu, zopakujeme si podle obrázků Mikuláše, čerta a anděla, a protože Mikuláš nosí dětem nadílku, tak si na to dnes zahrajeme. K tomu potřebujeme obrázky nebo rekvizity – „PYTEL“, „JABLKO“, „OŘECH“, „MANDARINKA“, „ČOKOLÁDA“, mikulášskou hůl, vousy, čepici.

Stojíme v kruhu, jedno z dětí je Mikuláš, chodí okolo dětí a děti říkají básničku:

☞ PŘED OKNEM ZA OKNEM STOJÍ MIKULÁŠ,
POVĚZ NÁM, DĚDEČKU, CO V TOM PYTLI MÁŠ?

a Mikuláš jim odpovídá:

☞ A JÁ V TOM PYTLI MÁM SAMÉ DOBRÉ VĚCI,
JABLÍČKA, OŘÍŠKY PRO HODNÉ DĚTIČKY.

Pak Mikuláš vejde do středu kruhu, děti ho pozdraví „AHOJ, MIKULÁŠI“, Mikuláš jim odpoví „AHOJ, DĚTI“ a rozdává dětem dárečky. Děti si samy sahají do pytle pro dárek a říkají, co od Mikuláše dostaly.

Nakonec si zase zařadíme jako čertíci a zazpíváme si k tomu písničku „Tancovali dva čertíci“.

- C Každopádně musíme následující týden celou předchozí aktivitu zopakovat. A lehce se dotkneme vánoční tematiky. Většinou si s dětmi povídáme o Vánocích a zařazují hry a činnosti, které samy chtějí.

SNĚHULÁK

A Sejdeme se v kruhu. A protože je venku sníh, ptám se dětí, co mohou všechno dělat ze sněhu. Postupně se dostaneme i na stavění sněhuláka. A já mám pro vás dnes o sněhulákovi básničku, postupně ukazuji dětem obrázky a říkám jim básničku. Pak to zkusíme všichni dohromady i s pohybem.

☞ SNĚHULÁK JE PANÁČEK,	<i>stojíme rovně s připravenýma rukama</i>
MÁ NA HLAVĚ PLECHÁČEK,	<i>ťukáme se na hlavu</i>
MÍSTO OČÍ UHLÍKY	<i>ukazujeme na oči</i>
A AŽ DOLŮ KNOFLÍKY.	<i>ukazujeme jednotlivé knoflíky až dolů</i>
CHODÍ, CHODÍ BOS,	<i>jdeme na místě</i>
MÁ ČERVENÝ NOS.	<i>ukážeme dlouhý nos</i>

Básničku několikrát zopakujeme. A myslíte si, že bychom si tady taky mohli postavit sněhuláka? Pojdte, zkusíme to. Vyndám z tašky velké papírové koule „VELKÁ KOULE“, někdo z dětí kouli ještě kutálí po podlaze jako tu pravou a pak ji přivazujeme k žebřinám, pak vytahuji další kouli „MENŠÍ KOULE“ a ještě jednu „MALÁ KOULE“. Takto postupně uválíme celého sněhuláka a přivazujeme jednotlivé části na žebřiny „RUCE“, na hlavu dáme „PLECHÁČEK“, „OČI“, „PUSU“, „KNOFLÍKY“ „KOŠTĚ“. Nakonec si zopakujeme básničku.

B Na dalším setkání už máme sněhuláka postaveného – přivázaného k žebřinám. Zopakujeme si básničku, části sněhuláka. A zahrajeme si honičku. Jedno dítě je sněhulák – stojí u našeho sněhuláka – a ostatní se ho ptají „SNĚHULÁKU, VIDÍŠ MĚ?“ a sněhulák odpovídá „ANO“, děti pokračují „SNĚHULÁKU, SLYŠÍŠ MĚ?“ – „ANO“ a naposledy děti volají „SNĚHULÁKU, CHYŤ SI MĚ!“ a sněhulák honí děti.

Po proběhnutí se sejdeme opět v kruhu a z papíru si vytvoříme sněhové koule a zahrajeme si „KOULOVAČKU“. „HÁZÍME KOULE“.

C Při dalším setkání zopakujeme básničku, proběhneme se jako sněhuláci a sejdeme se v kruhu. Mezi děti vysypu na podlahu papírové koule a zkusíme podle pokynů brát určité množství koulí. „VEZMI SI DVĚ KOULE“ „VEZMI SI TŘI KOULE“ „DEJ MI JEDNU KOULI“ „DEJ MI DVĚ KOULE“ nakonec si každý spočítá svoje koule. S mladšími dětmi koule neodebíráme ani nepřibíráme, pouze počítáme.

Nakonec si každý vezme jednu kouli, rozdělíme tělocvičnu na dvě poloviny, utvoříme dvě družstva a přehazujeme koule k soupeři. „TŘI, DVA, JEDNA, TEĎ! ... STOP!“ a koule spočítáme. Vyhrává to družstvo, které má méně koulí. Na konci hry musíme všechny koule uklidit zpět do tašky „UKLÍZÍME KOULE“.

Nakonec přidáme ještě jednu písničku, která nás bude provázet po celou zimní dobu:

♪ ZIMA, ZIMA TU JE,	<i>držíme se zkříženýma rukama za</i>
	<i>paže a třeseme se zimou</i>
SNÍH UŽ POLETUJE.	<i>vzpažíme ruce a jdeme s nimi dolů,</i>
	<i>přitom hýbeme lehce prsty</i>
[: STROMY, DOMY, STROMY, DOMY	<i>doširoka vzpažíme ruce (stromy),</i>
	<i>uděláme stříšku nad hlavou (domy)</i>
BÍLE ZAHALUJE. :]	<i>naznačíme přikrývání těla rukama a</i>
	<i>jdeme do podřepu</i>

OBLEČENÍ

A Sejdeme se v kruhu „*POJĎTE, UDĚLÁME KRUH*“ a pokynu dětem „*SEDNĚTE SI*“. Dnes jsem si s sebou vzala „*KUFR*“. Co by mohlo být uvnitř? Různé reakce dětí – „*TAK SE PODÍVÁME*“ Vytahuji z kufru „*ČEPICE*“, „*ŠÁLA*“, „*RUKAVICE*“ a „*SVETR*“ Od každého 3-4 kusy, tak, aby na každé dítě „něco“ vyšlo a tím jsme to i vícekrát při vytažování z kufru slyšeli.

Teď si každý můžete jednu věc vybrat a obléci, nebo jen držet v ruce a ptám se dětí „*CO TO MÁŠ?*“ – „*ČEPICE*“ „*AHA, MÁŠ ČEPICI. TO JE ČEPICE.*“ ... Tak pokračujeme u všech dětí.

Dáme věci na hromadu. A teď musíme všechno uklidit do kufru. „*LEONIE, DEJ DO KUFRU ČEPICI.*“ „*MARCEL, DEJ DO KUFRU ŠÁLU.*“ ...

B Mám s sebou zase kufr. Co myslíte, že je uvnitř? Reakce dětí – Winterbekleidung, Haube, šála ... Tak se podíváme. Vytahuji z kufru „*KALHOTY*“, „*BOTY*“, „*BUNDA*“ a i oblečení, které už znají „*ŠÁLA*“, „*SVETR*“, „*ČEPICE*“ a „*RUKAVICE*“. Některé děti si oblečení hned zkouší. Dnes už si samy nevybírají, ale mají si obléknout určitou věc. „*DAVID, OBLEČ SI KALHOTY.*“ „*PAUL, OBLEČ SI BUNDU.*“

Pak oblečení uklízíme do kufru. „*JANA, DEJ ŠÁLU DO KUFRU.*“ „*MONA, DEJ BOTY DO KUFRU.*“

V kruhu se postavíme a zazpíváme si písničku (na melodii Hlava, ramena)

♪ ČEPICE, SVETR, KALHOTY, BOTY, KALHOTY, BOTY, KALHOTY, BOTY, ČEPICE, SVETR, KALHOTY, BOTY, BUNDA, ŠÁLA, RUKAVICE.

Pantomimou předvádíme nasazování čepice, obejmeme si paže, jakože máme na sobě svetr, ukážeme na kalhoty, boty, oblékneme si bundu, zavážeme šálu a nasadíme rukavice. Píseň si několikrát zopakujeme, můžeme trochu obměňovat – nahlas, potichu, pomalu, rychle. Rychle zpívaná píseň není sice didakticky vhodná, ale pro zaujetí dětí a legraci ji zařazují.

C Tentokrát začneme písničkou Čepice, svetr ..., posadíme se v kruhu. Mám pro děti kartičky s oblečením. Ptám se dětí „*CO JSTE SI ZAPAMATOVALI?*“, tím si všechno zopakujeme ještě jednou. A zkoušíme odpovídat na otázku „*CO SI OBLEČEŠ?*“. Děti zkouší reagovat „*OBLEČU SI ...*“

Dále zkusíme reagovat na otázky „CO PATŘÍ NA HLAVU?“ a pomáháme si při tom gesty.

Zakončíme opět písničkou Čepice, svetr, ...

Jako další možností je zařazení písničky s pantomimickým pohybem

♪ OBLEČU SI KALHOTY, KALHOTY, KALHOTY,

OBLEČU SI KALHOTY, JE TU ZIMA.

VYSVLEČU SI ČEPICI, ČEPICI, ČEPICI,

VYSVLEČU SI ČEPICI, JE TU TEPLA.

TĚLO

A Sedíme v kruhu, kartičky s oblečením – zopakujeme jednotlivé oblečení. Ale dnes tu mám ještě jeden obrázek – PÁNA – můžeme ho obléci, přikládáme obrázky na jednotlivé části těla.

Ale my ho potřebujeme takového jaký tu je. Oblečení schováme. Myslíte si, že máte to samé, co má ten pán? „MÁTE HLAVU? KDE JE HLAVA? ANO, TO JE HLAVA.“ Postupně si ukážeme hlavu, oči, pusou, nos, uši, ramena, kolena, palce.

Zahrajeme si hru LEPIDLO – slepíme k sobě ve dvojicích (nebo k podlaze) jednotlivé části těla – „BĚŽÍME“ „SLEPÍ SE HLAVA, UŠI ...“ Upřesníme si pravidla „PUSA SE NESLEPÍ – PUSU SCHOVÁME, OČI SE NESLEPÍ – OČI SCHOVÁME“. (Některým dětem by mohlo být nepříjemné dotýkat se navzájem pusou nebo přikládat ústa k podlaze a není to ani vhodné z hygienického hlediska. Respektuji i děti, které nosí brýle, proto oči pouze zakryjeme rukou.)

Vrátíme se do kruhu a zazpíváme si písničku

♪ HLAVA, RAMENA, KOLENA, PALCE, KOLENA, PALCE, KOLENA, PALCE
HLAVA, RAMENA, KOLENA, PALCE, OČI, UŠI, PUSA, NOS

B Sejdeme se v kruhu, posadíme se, předkládám dětem obrázek pána pro zopakování částí těla. Stejný obrázek rozstříhaný na části a děti si tahají a společně popisují „VYBER SI OBRÁZEK.“ „CO JE TO?“ a skládáme postupně obrázek pána. S dětmi se pokoušíme popsat jednotlivé části těla.

Zahrajeme si na doktora. Dítě – pan doktor dostane čepici s červeným křížem a ptá se pacienta „CO TĚ BOLÍ?“. Tázané dítě si vybere některou z částí těla, kterou jsme se učili. Doktor pantomimicky zaváže koleno, hlavu ... a ještě můžeme pacienta poslat sanitkou do nemocnice huí, huí, huí ...

Zazpíváme si písničku Hlava, ramena ... a přidáme druhou sloku

♪ VLASY, PRSTY, BŘICHO, ZADEK, BŘICHO, ZADEK, BŘICHO, ZADEK
VLASY, PRSTY, BŘICHO, ZADEK, NOHY, RUCI, ČELO, KRK

Zopakujeme a zazpíváme obě sloky dohromady.

C Sejdeme se v kruhu, zazpíváme si celou písničku Hlava, ramena ...

Zahrajeme si LEPIDLO se všemi částmi těla. Zopakujeme si pravidla – „PUSA SE NESLEPÍ, OČI SE NESLEPÍ, KRK SE NESLEPÍ“ „PUSU SCHOVÁME, KRK SCHOVÁME, OČI SCHOVÁME / ZAVŘEME“

Zase se sejdeme v kruhu – naučíme se novou písničku. K té potřebujeme „PRAVOU RUKU“, zvedněte pravou ruku, dobře, stoupněte si.

♪ MY DÁME PRAVOU RUKU SEM A PRAVOU RUKU TAM,
SEM, TAM, SEM A PAK S NÍ ZATŘESEM
UDĚLÁME HOLKY, KLUCI ROTACI, AŽ MÁME LEGRACI

Vyměníme za jiné části těla – levá ruka, pravá noha, levá noha, hlava, zadek, tělo, uši, oči, podle dětí, co si ještě přejí.

VELIKONOCE

Velikonoční svátky slaví děti i v Rakousku, ale mají úplně jiné zvyky, než jsou u nás v Čechách. Součástí výuky českého jazyka je i zprostředkování naší kultury, proto si před Velikonocemi s dětmi povídám o tom, jak se slaví v Čechách. Přináším dětem na ukázkou pomlázku, kterou neznají. Vyprávím o tom, že chlapci šlehají pomlázkou dívky a to z toho důvodu, aby byly mladé a krásné. Na oplátku dostávají chlapci od dívek malované vajíčko a stuhu na pomlázku. Dnes chodí na koledu všechny děti, chlapci i dívky, říkají koledy a od sousedů dostávají vajíčka a sladkosti.

A aby nezůstalo jen u mého vyprávění, mám připravená zalaminovaná barevná papírová vajíčka, která mohou děti chytat na prut. Vajíčka počítáme, říkáme si jejich barvy a můžeme vytvořit i dvě družstva, ve kterých se děti postupně střídají v nošení vajíček na prutu po určené dráze (např. chůze po lavičce). Po vystřídání všech dětí vajíčka rozdělíme podle barev a spočítáme. Se staršími dětmi můžeme určit, kterých vajíček je VÍCE a kterých MÉNĚ.

JARO

A Začalo nám jaro, na jaře se vše probouzí, sluníčko začíná víc hřát, ale zatím si s námi hraje na schovávanou a nechce se mu moc vylézt. Tak mu musíme trochu pomoci a pokusíme se ho probudit. K tomu nám pomůže hezká básnička o slunci. Děti utvoří kruh, drží se za ruce a uprostřed kruhu spí slunce – jedno dítě.

☞ SPÍ A SPÍ, SLUNCE SPÍ,	<i>říkáme šeptem a jdeme dokola</i>
KDO HO ASI PROBUDÍ?	
MY SI NA NĚJ ZAVOLÁME,	<i>zastavíme se, přiložíme ruce k ústům</i>
TÍM SLUNÍČKO PŘIVOLÁME.	<i>a hlasitě voláme na slunce</i>
VSTÁVEJ, SLUNCE, ZAČNI HŘÁT,	<i>dupeme nohama</i>
MY SI S TEBOU CHCEME HRÁT!	<i>tleskáme rukama</i>

Po odříkání básničky se slunce probudí a honí ostatní děti. Hra se opakuje, dokud se nevystřídají všechny děti. Při větším počtu dětí můžeme mít více slunců najednou.

B Ke hře o slunci přidáme písničku, kterou všichni znají ve své mateřštině „ZAJÍČEK V SVÉ JAMCE“.

♪ ZAJÍČEK V SVÉ JAMCE SEDÍ A SPÍ, SEDÍ A SPÍ.
 UBOŽÁČKU, CO JE TI, ŽE NEMŮŽEŠ SKÁKATI?
 CHUTĚ SKOČ, CHUTĚ SKOČ A VYSKOČ!

A zahrajeme si přitom na zajíčka. Jedno nebo více dětí sedí uvnitř kruhu jako zajíc (na hlavě mají masku zajíce), ostatní děti jdou v kruhu kolem zajíce a zpívají. Nakonec zajíc vyskočí, přiskočí k některému dítěti a vymění si role.

C Zůstaneme u písniček, ale při tom budeme opakovat slovní zásobu. Naučíme se písničku „JEDE, JEDE MAŠINKA“, kterou spojíme se hrou.

♪ JEDE, JEDE MAŠINKA
 A JE SAMÁ HÁDANKA,
 [: CO TO NA OBRÁZKU JE,
 KDO TO POZNÁ, VYHRAJE:]

Výpravčí má na hlavě čepici, přes rameno tašku a vlak může vyrazit. Po dozpívání písničky vytahuje z tašky kartičku s obrázkem podle pokynu učitelky „VYNDEJ KARTU Z TAŠKY“, ukazuje ji ostatním dětem, které sedí na nádraží a na otázku „CO TO JE?“ odpovídají, co je na obrázku. Další dítě se stává výpravčím, původní výpravčí je vagónem a takto postupně se vlak rozšiřuje o vagóny. Hru je možno přizpůsobit úrovni a věku dětí a případně rozšiřovat – vytáhnou-li si nějakou barvu, mohou říkat, co všechno je té dané barvy, jaké mají na sobě oblečení apod.

Jinou variantou je, že jsou všechny děti zapojeny to vlaku, první strojvedoucí vytahuje kartičku s obrázkem a sám určuje, co je na obrázku. Pokud neví, ostatní mu pomáhají. Pak se postaví na konec vlaku a další dítě na řadě je strojvedoucí.

D Děti si vybírají, kterou z her si chtějí zopakovat – Mašinku, Zajíčka, Slunce a přidáváme novou „ZLATÁ BRÁNA“

☞ ZLATÁ BRÁNA OTEVŘENÁ, ZLATÝM KLÍČEM ODEMČENÁ,

KDO DO NÍ VEJDE, TOMU HLAVA SEJDE.

AŤ JE TO TEN NEBO TEN, PRAŠTÍME HO KOŠTĚTEM!

Dvě děti stojí proti sobě, ruce spojené nad hlavou a ostatní prochází, probíhají bránou. Na konci písničky se brána zavře. Kdo je uvězněn vybírá pro děti pohybovou aktivitu, doprovázenou komentářem učitelky „BĚŽÍME“, „SKÁČEME“, „JDEME PO ŠPIČKÁCH“, „JDEME POZADU“ nebo vybírají nějaké zvířátko, které všichni pohybově ztvární.

BOUDO, BUDKO

A Po přivítání si sedáme do kruhu na zem nebo na lavičku. Přinesla jsem dětem pohádku „Boudo, budko“. Pohádku mám připravenou v překlápěcí knize (příloha č. 2) rozkreslenou podle jednotlivých scén, jak zvířátka postupně přicházejí k boudě. Zvířátka už děti znají, jsou zasazena do nového příběhu. Po vyprávění si pohádku zahrajeme. Společně sestavíme boudu (velké molitanové kostky, židle a deka, apod.) a rozdělíme si role. Děti ode mne dostanou masku zvířátka a medvěd kožich. Po celou dobu činnosti dětí komentuji, ukazuji jim obrázky a děti říkají se mnou „JÁ, MYŠ.“, „JÁ, ZAJÍC.“ ...“A KDO JSI TY?“, „JÁ JSEM ŽÁBA.“, „JÁ JSEM PES.“ ... „POJĎ DÁL.“ Pohádku zahrajeme alespoň dvakrát, aby se vystřídaly všechny děti, případně aby vše lépe procvičily.

Foto: vlastní, MŠ Dietmanns 2, Rakousko

B Příští setkání se ptám dětí, zda si pohádku pamatují a o čem byla. Společně si pohádku zopakujeme, ukážeme si obrázky a znovu si ji zahrajeme.

LOUKA

A Po přivítání a proběhnutí si sedáme do kruhu. Vysvětluji dětem, co jsem si dnes pro ně připravila. Motýly (v některých školkách jsme si je předtím vyrobili), kteří létají na louce. Louku jsme si udělali z tělocvičny, na zem jsme položili zalaminované květiny. Z obručí jsme udělali motýlům skrýš – domeček. Mým cílem bylo, aby děti reagovaly na pokyny, které ode mne uslyší. „**SVÍTÍ SLUNCE** (mám obrázek slunce v ruce) A **MOTÝLY LÉTAJÍ** (mávám rukama) NA LOUCE“ (děti běhají po tělocvičně) „**SEDNOU SI NA KYTKU**“ (ukazuji na kytku a naznačuji sed – a děti se posadí na kytku, nebo tam položí motýla) „ A **MOTÝLY LÉTAJÍ NA LOUCE**“ (opět děti běhají po tělocvičně) „**ALE POZOR, NAJEDNOU SE OBJEVÍ MRAK** (v ruce držím obrázek mraku) A **MOTÝLY SE SCHOVAJÍ DO DOMEČKU**“ (děti si stoupnou do obruče). Celé si to několikrát zopakujeme i v jiném pořadí.

Nakonec mi děti vracejí motýly – podle určité barvy a sbírají a nosí květiny, také podle určité barvy.

B Následující setkání si celou činnost zopakujeme.

Příloha č. 2

POHÁDKA „BOUDO, BUDKO“

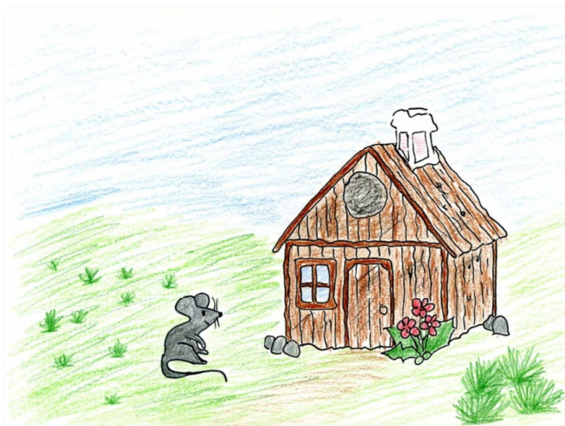
Překlápěcí kniha

BOUDO, BUDKO

NA LOUCE STOJÍ BOUDA.
BOUDA JE MALÁ.

K BOUDĚ PŘIJDE MYŠ.

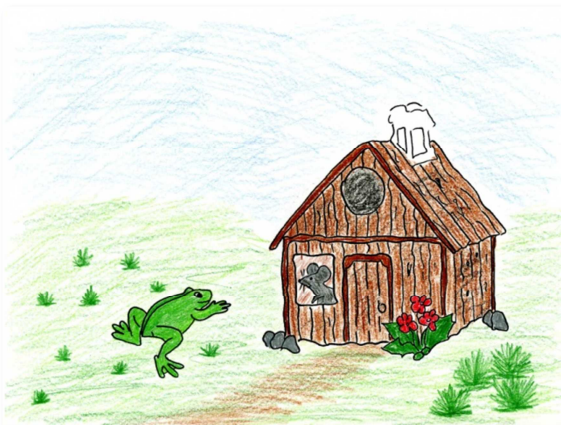

MYŠ ZAŤUKÁ A PTÁ SE:
„BOUDO, BOUDO, KDO TU BYDLÍ?“
NIKDO SE NEOZVE.
BOUDA JE PRÁZDNÁ.
MYŠ JDE DOVNITŘ.
MYŠ BYDLÍ V BOUDĚ.

K BOUDĚ PŘIJDE ŽÁBA.

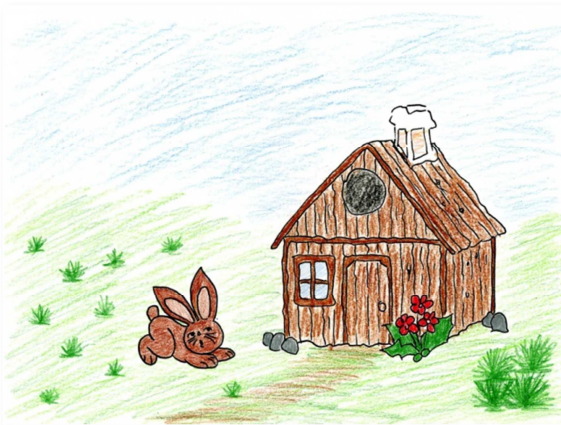

ŽÁBA ZAŤUKÁ A PTÁ SE:
„BOUDO, BOUDO, KDO TU BYDLÍ?“

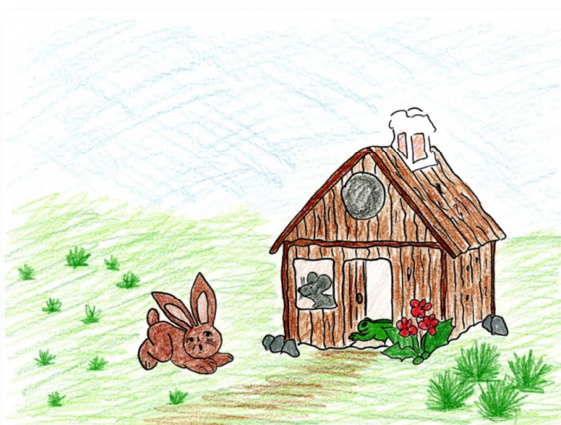

„JÁ, MYŠ.“ „A KDO JSI TY?“
„JÁ JSEM ŽÁBA.“
„POJĎ DÁL.“
ŽÁBA JDE DOVNITŘ.
V BOUDĚ BYDLÍ MYŠ A ŽÁBA.

K BOUDĚ PŘIJE ZAJÍC.

ZAJÍC ZAŤUKÁ A PTÁ SE:
„BOUDO, BOUDO, KDO TU BYDLÍ?“

„JÁ, MYŠ.“ „JÁ, ŽÁBA.“
„A KDO JSI TY?“
„JÁ JSEM ZAJÍC.“
„POJĎ DÁL!“
ZAJÍC JDE DOVNITŘ.
V BOUDĚ BYDLÍ MYŠ, ŽÁBA A ZAJÍC.

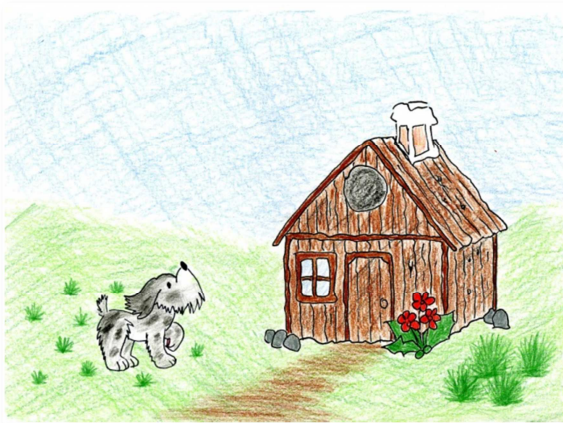
K BOUDĚ PŘIJE KOČKA.

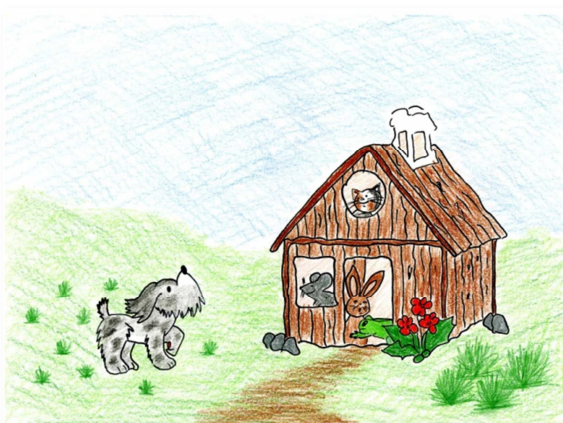
KOČKA ZAŤUKÁ A PTÁ SE:
„BOUDO, BOUDO, KDO TU BYDLÍ?“

„JÁ, MYŠ.“ „JÁ, ŽÁBA.“ „JÁ, ZAJÍC.“
„A KDO JSI TY?“
„JÁ JSEM KOČKA.“
„POJĎ DÁL!“
KOČKA JDE DOVNITŘ.
V BOUDĚ BYDLÍ MYŠ, ŽÁBA, ZAJÍC A
KOČKA.
K BOUDĚ PŘIJE PES.

PES ZAŤUKÁ A PTÁ SE:
„BOUDO, BOUDO, KDO TU BYDLÍ?“

„JÁ, MYŠ.“ „JÁ, ŽÁBA.“ „JÁ, ZAJÍC.“
„JÁ, KOČKA.“
„A KDO JSI TY?“
„JÁ JSEM PES.“
„POJĎ DÁL!“
PES JDE DOVNITŘ.
V BOUDĚ BYDLÍ MYŠ, ŽÁBA, ZAJÍC,
KOČKA A PES.
K BOUDĚ PŘIJE MEDVĚD.

MEDVĚD ZAŤUKÁ A PTÁ SE:
„BOUDO, BOUDO, KDO TU BYDLÍ?“

„JÁ, MYŠ.“ „JÁ, ŽÁBA.“ „JÁ, ZAJÍC.“
„JÁ, KOČKA.“ „JÁ, PES.“
„A KDO JSI TY?“
„JÁ JSEM MEDVĚD.“
MYŠ, ŽÁBA, ZAJÍC, KOČKA A PES VOLAJÍ:
„BĚŽ PRYČ! BĚŽ PRYČ!“
„BOUDA JE MALÁ.“ „UŽ TU NENÍ MÍSTO.“
ALE MEDVĚD NEPOSLOUCHÁ A JDE
DOVNITŘ.

BOUDA SPADNE.
MYŠ, ŽÁBA, ZAJÍC, KOČKA A PES BĚŽÍ
PRYČ.

Příloha č. 3

**NORIMBERSKÁ DOPORUČENÍ K RANÉMU
OSVOJOVÁNÍ CIZÍHO JAZYKA**

NORIMBERSKÁ DOPORUČENÍ K RANÉMU OSVOJOVÁNÍ CIZÍHO JAZYKA

[WIDLAK, B., PETRAVIČ, A., ORG, H. a ROMCEA, R. *Norimberská doporučení k ranému osvojování cizího jazyka*. München: Goethe-Institut e.V. 2010. ISBN 978-3-939670-38-4]

Výňatek některých doporučení, která se týkají předškolních dětí, a která považuji za velmi zajímavá.

- Nabídky výuky cizího jazyka by měly být svým obsahem, cíli a metodami přizpůsobeny zkušenostem a předpokladům učební skupiny.
- Koncept výuky by měl vyhovovat předpokladům, možnostem a potřebám každého jednotlivého dítěte.
- Nabídka výuky cizího jazyka by měla navazovat na poznatky dětí o světě a probíráním významných, pro děti relevantních témat rozšiřovat i kompetence dětí v mimojazykových oblastech.

(s. 9)

Podle vývojového stupně, na kterém se dítě právě nachází, se lze v procesu osvojování cizího jazyka řídit níže uvedenými doporučeními:

- Děti se díky své nepředpojatosti a spontánnosti dokáží pro věc velice nadchnout a jsou velmi vstřícné vůči hravým aktivitám. Dětské zvědavosti, jejíž míra bývá obvykle vysoká, dětské touhy zkoumat, ochoty učit se a schopnosti absorbovat vjemy by se mělo využít k praktickému učení a experimentování, orientovanému na mluvní jednání.
- Děti jsou časově a prostorově zaměřené na bezprostřední realitu. V prostředí, ve kterém se nepoužívá cílový jazyk, potřebuje dítě srozumitelné impulzy.
- Děti potřebují k porozumění konkrétní znázornění. Abstraktní obsah dokáží pochopit až od určitého věku. Pro úspěch v učení a pro radost z učení je proto rozhodující situačně a akčně orientovaná výuka.
- Děti se dokáží soustředit jen krátkou dobu. Obvykle dobrý výkon dětské paměti je nutné podpořit hranou formou a dále ho rozvíjet.

(s. 12)

- Na proces osvojování cizího jazyka u dětí by se mělo pohlížet v co nejužším kontextu s rozvojem mateřského jazyka.
- Během procesu osvojování jazyka by se mělo dítěti poskytnout dostatek příležitostí k tomu, aby si to, co se nově naučilo, vyzkoušelo v sociální interakci, např. s učitelem nebo se spolužáky.
- Pochopení toho, že proces osvojování jazyka zcela zřejmě probíhá v jednotlivých fázích, vyžaduje změnu myšlení o chybování při osvojování jazyka: Chyby je nutné chápat jako vývojové kroky na cestě k osvojení jazyka a s trpělivostí a uvážlivostí je vnímat jako legitimní dílčí aspekt učebního procesu.
- Vychovatelka a/nebo učitel by měli chyby vnímat jako důležitou informaci o procesu osvojování jazyka a využívat je k další podpoře dítěte.

(s. 13)

- Vychovatelka nebo učitel by měli při stanovování a realizaci cílů, obsahu a metod raného osvojování cizího jazyka stále přihlížet k potřebám dítěte.

(s. 14)

- Vychovatelka a učitel by měli bezpečně ovládat věkově přiměřené varianty cílového jazyka.
- Jazykový repertoár by měl být dostatečný, aby se dalo obsahově přiměřeně, s využitím různých jazykových variant a korektně i emočně přiměřeně komunikovat o tématech, která jsou pro výuku relevantní.
- Vychovatelky a učitelé by se měli aktivně a intenzivně snažit o (další) rozvíjení svých vlastních kompetencí a případně sami iniciovat adekvátní další vzdělávání.
- Vychovatelky a učitelé by měli reflektovat svou ústřední roli v raném osvojování cizího jazyka a rozsah svých úkolů v souvislosti se všemi ostatními osobami, které se podílejí na učebním procesu, což zahrnuje i partnery mimo učební místo (tj. mimo mateřskou resp. základní školu).
- Vychovatelky a učitelé by měli hledat a podporovat spolupráci s rodiči a využívat ji pro učební proces.

- Vychovatelky a učitelé nesou také odpovědnost za rozvoj a reputaci svého povolání a měli by se ve vlastním zájmu angažovat pro status a atraktivnost raného osvojování cizího jazyka.

(s. 17)

- Odborné vychovatelky a učitelé pro rané osvojování cizího jazyka by měli být vzděláváni ve specifických studijních oborech, zaměřených na jazykovou výuku dětí.
- Pro rané osvojování cizího jazyka v mateřské a základní škole by měli vychovatelky a učitelé ovládat jazyk na stupni B2 až C1 Evropského referenčního rámce pro jazyky, aby děti měly k dispozici pokud možno bezchybný a autentický jazykový model.

(s. 19)

- Nezávisle na okamžiku raného začátku by každému dítěti měl být v počátečním stadiu poskytnut čas na vstřebání jazykových impulzů, aniž by dítě bylo nuceno k mluvení nebo nepřiměřeně opravováno při vlastních mluvních pokusech.
- Zvláštní schopnost dítěte dobře napodobovat výslovnost by měla být cíleně a intenzivně podporována, zejména prostřednictvím autentického poslechového materiálu.

(s. 25)

Rodiče:

- by měli být adresně informováni o cílech a obsahu raného osvojování cizího jazyka a také o psychologických předpokladech k učení. Měli by být pravidelně seznamováni s rozvojem a pokroky svého dítěte. Jen tak mohou odpovídajícím způsobem chápat, doprovázet a podporovat proces učení.
- by měli zřetelně projevit svůj zájem o rané osvojování cizího jazyka u svého dítěte prostřednictvím dotazů, rozhovorů, povzbuzení a chválení jeho úspěchů. Podněcování dětí k tomu, aby přednesly nebo předvedly to, co se naučily, by mělo signalizovat opravdový zájem a v žádném případě by nemělo mít kontrolní funkci.

(s. 21)

Příloha č. 4

PRACOVNÍ LISTY

Zdroje použitých obrázků:

KOUZELNÝ STROM

[strom]-http://www.predskolaci.cz/?attachment_id=6594

[jablko]-<http://www.predskolaci.cz/?p=11927>

[hruška]-<http://wiki.rvp.cz/@api/deki/files/7573/=hruska.gif>

[švestka]-<http://market1-1.webnode.cz/images/200000082-4ff7950f17-public/%C5%A0vestka.gif>

[zahradník]-http://www.predskolaci.cz/?attachment_id=6315

[ořech] – vlastní

OBLEČENÍ

[čepice, svetr, kalhoty, boty, šála, rukavice, kluk]-<http://www.predskolaci.cz/?p=8988>

[bunda]-<http://www.i-creative.cz/2009/03/01/omalovanky-obleceni-k-vytisknuti/>

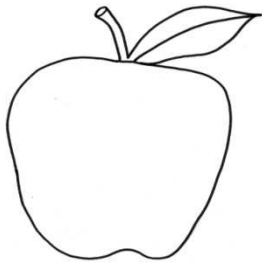
TĚLO

EHM, D. *Zlatá brána. Čeština hrou*. Bratislava: Vydavatelství Slovart spol. s r. o., 2004, s 40

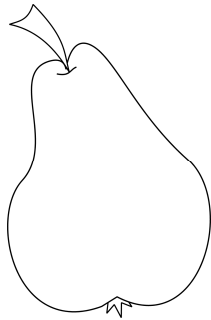
KOUZELNÝ STROM – PODZIM

[kouselnie sstrom - potsim]

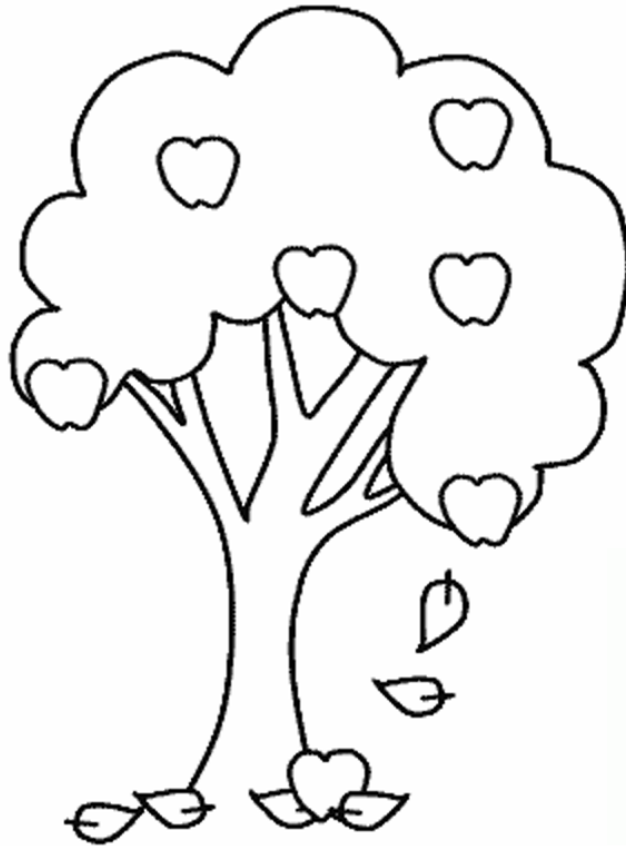
Wunderbaum - Herbst

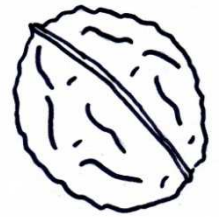
JABLKO
[jablko]

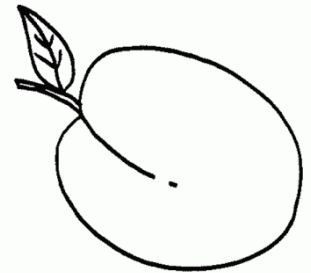
HRUŠKA
[hruschka]

STROM
[sstrom]

OŘECH
[orschek]

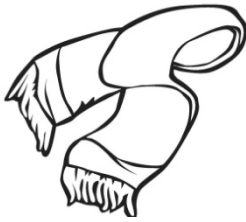
ŠVESTKA
[schwesstka]

ŠEL ZAHRADNÍK DO ZAHRADY S MOTYKOU, S MOTYKOU,
VYKOPAL TAM ROZMARÝNU VELIKOU, VELIKOU.
NEBYLA TO ROZMARÝNA, BYL TO KŘEN, BYL TO KŘEN,
VYHODIL HO ZAHRADNÍČEK Z OKNA VEN, Z OKNA VEN.

OBLEČENÍ - Bekleidung

[obletschenie]

ŠÁLA
[schaala]

BOTY
[botti]

KALHOTY
[kalhotti]

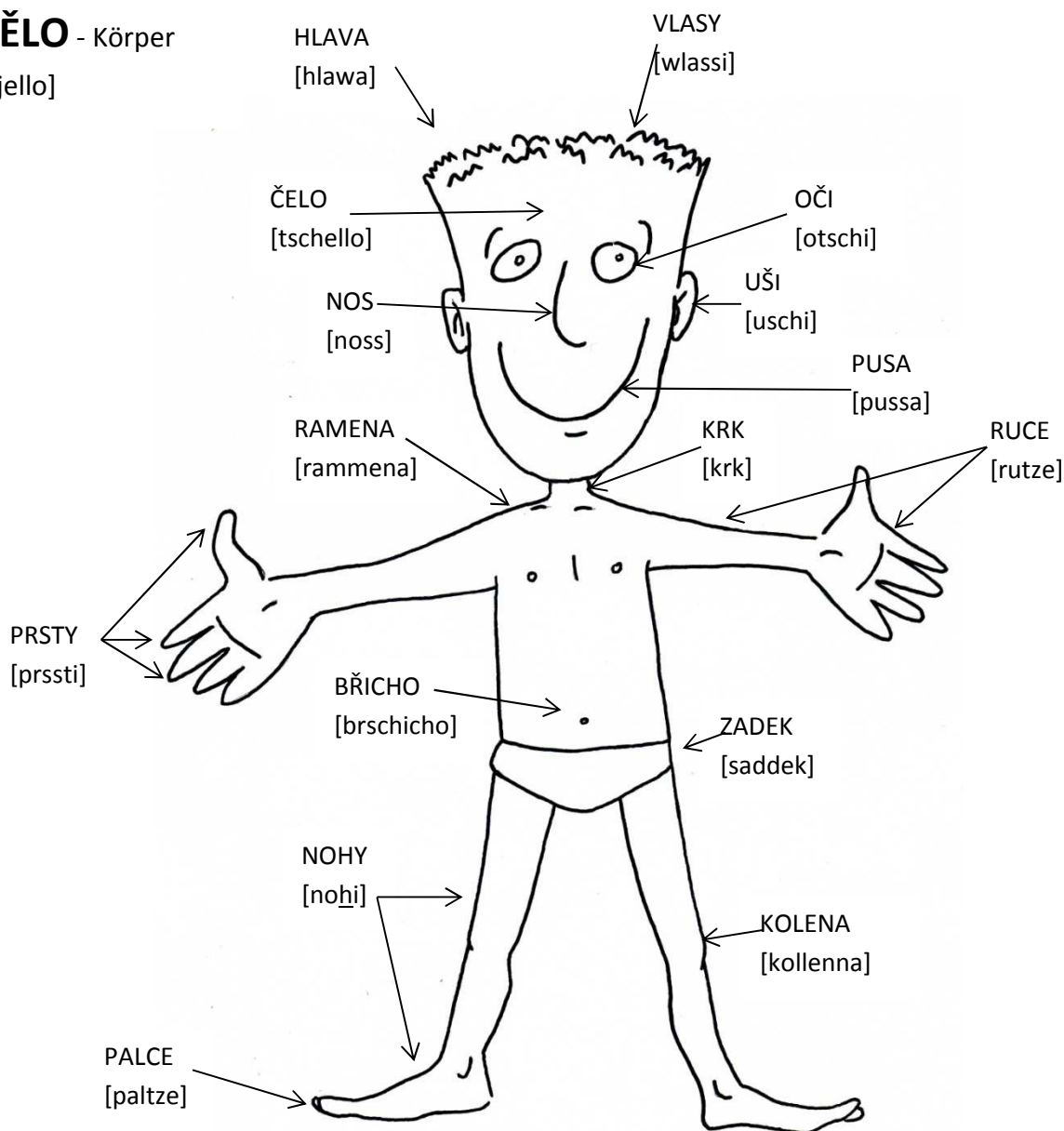

BUNDA
[bunda]

ČEPICE, SVETR, KALHOTY, BOTY, KALHOTY, BOTY, KALHOTY, BOTY,
ČEPICE, SVETR, KALHOTY, BOTY, BUNDA, ŠÁLA, RUKAVICE

TĚLO - Körper
[tjello]

HLAVA, RAMENA, KOLENA, PALCE,
KOLENA, PALCE, KOLENA, PALCE,
HLAVA, RAMENA, KOLENA, PALCE,
OČI, UŠI, PUSA, NOS

VLASY, PRSTY, BŘICHO, ZADEK,
BŘICHO, ZADEK, BŘICHO, ZADEK,
VLASY, PRSTY, BŘICHO, ZADEK,
NOHY, RUCI, ČELO, KRK

MY DÁME PRAVOU RUKU SEM
A PRAVOU RUKU TAM,
SEM TAM SEM A PAK S NÍ ZATŘESEM,
UDĚLÁME HOLKY, KLUCI ROTACI,
AŽ MÁME LEGRACI.
OH, HONKY, TONKY, TONKY,
OČI, UŠI, PUSA, NOS, NOS, NOS

Příloha č. 5

VIDEONAHRÁVKY

Videonahrávka č. 1	–	Úvodní/závěrečný rituál
Videonahrávka č. 2	–	Zabalíme balíček + Čáp ztratil čepičku
Videonahrávka č. 3	–	Zima – sněhulák
Videonahrávka č. 4	–	Zima, zima tu je
Videonahrávka č. 5	–	Oblečení
Videonahrávka č. 6	–	Slunce
Videonahrávka č. 7	–	Mašinka
Videonahrávka č. 8	–	Boudo, budko